

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Analýza regionálních disparit Bulharska a Rumunska

Regional Disparities Analysis of Bulgaria and Romania

Student: Gabriela Schindlerová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Lukáš Melecký

Ostrava 2011

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě, dne 11. května 2011

.....
Gabriela Schindlerová

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu, Ing. Lukáši Meleckému, za cenné rady a připomínky týkající se tématu bakalářské práce.

OBSAH

1	Úvod	3
2	Teoretická východiska regionálních disparit a regionální politiky	5
2.1	Teoretická východiska regionální politiky EU	5
2.1.1	Obecná východiska regionální politiky	5
2.1.2	Úloha a pojetí regionální politiky EU	8
2.1.3	Vývoj regionální politiky EU a jejich cílů	9
2.1.4	Finanční nástroje regionální politiky	12
2.2	Teoretická východiska regionů a jejich klasifikace v EU	13
2.2.1	Vymezení pojmu region	13
2.2.2	Územní klasifikace statistických jednotek v EU	15
2.3	Teoretická východiska regionálních disparit	17
2.3.1	Vymezení a chápání disparit	17
2.3.2	Důvody existence regionálních disparit	18
2.3.3	Základní ukazatele regionálních disparit	20
2.3.4	Ukazatelé plnění cílů Lisabonské strategie	22
2.3.5	Ukazatele strategie Evropa 2020	24
3	Socioekonomická analýza a regionální struktura Bulharska a Rumunska	27
3.1	Základní charakteristika Bulharska a Rumunska	27
3.1.1	Základní charakteristika Bulharska	27
3.1.2	Základní charakteristika Rumunska	28
3.2	Politický systém zemí	29
3.2.1	Politický systém Bulharska	29
3.2.2	Politický systém Rumunska	30
3.3	Ekonomická charakteristika zemí	31
3.3.1	Ekonomická charakteristika Bulharska	31
3.3.2	Ekonomická charakteristika Rumunska	33
3.3.3	Zahraniční obchod	34

3.4	Regionální struktura Bulharska a Rumunska	35
3.4.1	Administrativně správní členění Bulharska	35
3.4.2	Administrativně správní členění Rumunska	36
3.4.3	Nomenklatura územních statistických jednotek Bulharska	37
3.4.4	Nomenklatura územních statistických jednotek Rumunska	39
4	Analýza vybraných indikátorů regionálních disparit v regionech NUTS II Bulharska a Rumunska a komparace s Českou republikou.	43
4.1	Metody vhodné pro hodnocení regionálních disparit	43
4.1.1	Metoda semaforu	45
4.1.2	Bodová metoda	45
4.2	Východiska regionální analýzy	47
4.3	Aplikace vybraných metod pro měření disparit v regionech NUTS II Bulharska a Rumunska	49
4.3.1	Metoda semaforu	49
4.3.2	Bodová metoda	53
4.3.3	Kombinace zvolených metod	54
4.3.4	Výsledné hodnocení	55
4.4	Komparace s Českou republikou	58
5	ZÁVĚR	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
	SEZNAM ZKRATEK	
	SEZNAM TABULEK	
	SEZNAM OBRÁZKŮ	
	PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
	SEZNAM PŘÍLOH	

1 Úvod

Regionální disparity jsou fenoménem, který zřejmě nikdy zcela nezmizí. Je to přirozená součást demografického, antropogenního a také politického vývoje daného území. Pokud výskyt disparit nepřekročí určitou mez, převažují jejich pozitivní vlastnosti, které se následně generují např. v podobě konkurenčních výhod, vyplývajících právě z rozmanitostí. Jestliže se ale dostanou za tuto pomyslnou únosnou hranici, rozdílnost regionů může znamenat vážný problém pro harmonický vývoj celého státu. V souvislosti s Evropskou unií nabývají regionální disparity o to více na významu. Unie byla v celé své historii pouze krátce relativně homogenním systémem. S prvním rozšířením přišla první významná diverzifikace, která se s každým dalším přistoupením státem stále více prohlubovala. I přesto však disparity jednotlivých zemí nebyly nikdy tak znatelné a viditelné, jako po předposledním a posledním rozšíření v letech 2004 a 2007.

Cílem této bakalářské práce je v teoretické rovině přiblížit problematiku regionální politiky EU, objasnit východiska regionálních disparit a popsat způsob jejich měření. V praktické rovině si bakalářská práce klade za cíl analyzovat regionální disparity dvou nejmladších států EU – Bulharska a Rumunska se zaměřením na územní jednotky NUTS II.

Bakalářská práce je z hlediska své struktury rozdělena do tří obsahových kapitol doplněných o úvod a závěr. O problematice regionální politiky, o jejich hlavních přístupech, vývoji a také o hlavních finančních nástrojích pojednává druhá kapitola. Dále pak je zde objasněn pojem region, jeho hlavní definice a členění. Součástí je také vymezení nomenklatury územních statistických jednotek, která byla zavedena Eurostatem (statistickým úřadem Evropské unie) v r. 1988 s cílem objektivního srovnání jednotlivých regionů prostřednictvím rozdělení území států s relativně stejným počtem obyvatel. Druhá kapitola se také zaměřuje na vysvětlení termínu regionálních disparit a předkládá hlavní teoretické pohledy na jejich vznik. Zabývá se jak teorií zastávající názor existence automatické tendence k jejich vyrovnávání, tak také opoujícím názorem, který říká, že regionální rozvoj přirozeně spěje k vytváření disparit. V poslední podkapitole jsou představeny základní ukazatele regionálních disparit, ukazatelé plnění cílů Lisabonské strategie (Strukturální ukazatelé) a nakonec nově definované ukazatele aktuální strategie Evropy 2020, sloužící k určení trendu konvergence či divergence daných regionů.

Jelikož je tato práce zaměřena na přiblížení situace v Bulharsku a Rumunsku, třetí kapitola je věnována obecné charakteristice těchto zemí, zahrnuje popis jejich politického systému, ekonomickou charakteristiku a regionální strukturu jak z hlediska administrativně správního členění na národní úrovni, tak také v rámci Nomenklatury územních statistických jednotek NUTS ve všech úrovních.

Poslední, prakticky zaměřená kapitola, se již zabývá analýzou vybraných indikátorů regionálních disparit regionů NUTS II Bulharska a Rumunska, jež je provedena za pomoci vybraných metod vhodných pro hodnocení regionálních disparit. Těmito zvolenými metodami jsou metoda semaforu a bodová metoda, přičemž první z nich poskytuje rychlý vizuální přehled o disparitách mezi regiony. Prostřednictvím druhé metody budeme schopni porovnat indikátory nejenom zvlášť, tedy odděleně, ale také nám umožní srovnat zdánlivě nesrovnatelné ukazatele, měřené v různých jednotkách, díky čemuž bude stanoveno celkové pořadí dle naměřené úrovně příslušných regionů. Prostřednictvím srovnání maximálních a minimálních hodnot bude následně také určena intenzita regionálních disparit. Konečná komparace bude provedena nejenom v rámci jednotlivých států a mezi sebou, ale také s Českou republikou.

2 Teoretická východiska regionálních disparit a regionální politiky

2.1 Teoretická východiska regionální politiky EU

2.1.1 Obecná východiska regionální politiky

Každý stát si klade za cíl dosahování ekonomického růstu a zvyšování životní úrovně obyvatel. Základní podmínkou, aby toho byl schopen na nejvyšší úrovni, je začít u menších územních celků, u obcí a regionů, které se v posledních letech začínají více chovat jako firmy v tržních podmínkách konkurence.

Regionální politika je obecně politikou, která ovlivňuje hospodářské procesy na území daného státu nebo regionu, a to především prostřednictvím veřejného sektoru. Zaměřuje se na posilování ekonomické výkonnosti jednotlivých regionů, zlepšení jejich celkové pozice a také na jejich vzájemné sbližování a snižování nerovností mezi nimi.¹

Konkrétních definicí regionální politiky existuje již mnoho, ale žádná z nich nebyla přijata jako obecně platná. Regionální politika v širším pojetí může být „souborem cílů, opatření a nástrojů vedoucích ke snižování příliš velkých rozdílů v socioekonomické úrovni jednotlivých regionů“². Dále pak regionální politika také může představovat všechny veřejné intervence, které vedou ke zlepšení geografického rozdělení ekonomických činností, respektive které se pokouší napravit určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky pro dosažení dvou vzájemně závislých cílů: ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení ekonomických efektů³. Dle této definice regionální politika zastupuje veřejné intervence vedoucí ke zlepšení geografického rozdělení ekonomických činností.

V regionální politice lze rozlišit dva hlavní přístupy – exogenní a endogenní přístup.⁴

Exogenní přístup se zaměřuje spíše na vnější rozvojové impulsy, které většinou představují intervence státu. Jedná se hlavně o centrálně směřované realokace zdrojů do výkonově zaostávajících regionů (politika shora-dolů) a snahu ovlivnit mobilitu výrobních faktorů (především kapitálu a práce) z vyspělých do málo rozvinutých regionů. Exogenní regionální politika je zaměřená na používání tří typů finančních nástrojů: kapitálových neboli

¹ Malinovský, Sucháček, 2006.

² Wokoun, 2008, str. 29.

³ Vanhove, Klaassen, 1987.

⁴ Novotná, 2007.

investičních grantů a dotací na pracovní sílu, fiskálních úlev a příspěvků na snížení úrokových sazeb.

Endogenní přístup je opačný přístupu předchozímu, tedy orientován zdola nahoru. Státní zásahy jsou zde pouze doplňkovým nástrojem, převládají především nástroje regionálního typu. Endogenní regionální politika se zaměřuje na efektivní využití regionálních zdrojů, především organizační a institucionální regionální infrastruktury, lidského kapitálu a inovací. Mezi její základní principy patří vícedimenzionální chápání regionálního rozvoje a to nejenom jako hospodářský, ale také sociální rozvoj a zlepšení životních podmínek. Tento rozvoj, respektive růst, by měl být trvale udržitelný s ohledem na ekologické aspekty. Svou nezastupitelnou úlohu by zde měly hrát malé a střední regionální podniky s orientací na podporu technologie a inovací.

Mezi hlavní **cíle regionální politiky** řadíme vytváření podmínek pro snížení, nebo alespoň zmírnění rozdílů v jednotlivých regionech, a zvýšení konkurenceschopnosti regionální a národní ekonomiky na mezinárodní scéně.

Motivy pro realizaci regionální politiky nejsou pouze **politické**, ale zároveň vycházejí z principů udržitelného rozvoje, jsou tedy **ekonomické** (zajištění ekonomického růstu, řešení regionálních rozdílů), **sociální** (podpora růstu životní úrovně obyvatel, zaměstnanosti, kvality života, dosažení obecného blahobytu apod.), a **ekologické** (zajištění trvale udržitelného rozvoje s ohledem na přírodní zdroje a životní prostředí).⁵

K tomu, aby regionální politika byla úspěšná a mohla tedy naplňovat své cíle, musí disponovat účinnými **nástroji**. Tyto nástroje můžeme členit dle různých hledisek, například dle jejich působení. Zde řadíme **ekonomické** (makroekonomické a mikroekonomické) a **věcné působení** (poradenské a informační, finančně motivační, infrastrukturní a administrativní).

Nástroje regionální politiky dále můžeme dělit podle tradičních opatření státu na tři základní skupiny: makroekonomické, mikroekonomické a ostatní.⁶

⁵ Novotná, 2007.

⁶ Tamtéž.

1. **Makroekonomické nástroje regionální politiky.** Jejich aplikace však může někdy být poměrně problematická, neboť to, co je důležité a podstatné pro region nemusí být vždy prioritní pro stát jako celek. Mezi makroekonomické nástroje řadíme fiskální, monetární politiku a protekcionismus. *Fiskální politika* představuje přerozdělování v rámci státního rozpočtu a to prostřednictvím daní a odvodů (např. snížení daňové sazby v problémových regionech) nebo v rámci výdajů (podpora v nezaměstnanosti, rekvalifikace atd. kdy plyne více prostředků do problémových regionů). Další důležitou politikou zařazenou do této skupiny nástrojů je *monetární politika*. Je však obtížné řešit regionální problémy prostřednictvím ovlivňování množství peněz v ekonomice. Pomocí těchto nástrojů je ale možné usnadnit přístup k úvěrům ve vybraných (opět především v problémových) regionech, upravit výši úrokové míry nebo splatnost úvěrů. Posledním zde zařazeným nástrojem je *Protekcionismus*. Protekcionismus znamená ovlivňování dovozu pomocí dovozních limitů a cel prostřednictvím státních zásahů.
2. **Mikroekonomické nástroje regionální politiky.** Tyto nástroje jsou zaměřené na ovlivnění rozhodování lokálních ekonomických subjektů. Dle zaměření na jednotlivé ekonomické subjekty je lze rozdělit na nástroje relokace pracovních sil a nástroje realokace kapitálu. *Nástroje realokace pracovních sil* vychází z tvrzení, že odliv obyvatel z upadajících regionů prohlubuje zpomalení v rozvoji regionu (např. sníženou poptávkou po zboží a službách). Nástroje jsou nastaveny obvykle tak, aby přilákaly kapitál, a na zvýšení atraktivity z hlediska nových pracovních příležitostí. Na podporu imigrace do regionu se také dá využít nástrojů jako je úhrada nákladů na stěhování, výkup nemovitostí, podpora při nákupu nového domu nebo bytu apod. V dnešním stádiu pokročilejší regionální politiky se tyto nástroje už příliš nevyužívají a převládají spíše nástroje na podporu rekvalifikace pracovníků. Mezi další skupinu nástrojů, tedy *Nástroje realokace kapitálu*, jejichž cílem je především ovlivňování tvorby nových pracovních příležitostí, řadíme zejména podporu již zavedených firem v regionu (poskytování pomoci při rozšíření výroby, převedení na jiný druh produkce apod.), a také přilákání nových firem do regionu prostřednictvím stimulace, tzn. zvýšením přitažlivosti určitých regionů pro kapitál. Lze použít také restriktivní opatření, tedy zostření podmínek dalšího fungování kapitálu v jiných regionech. Stimulace je charakteristická subvencemi a snižováním daňových sazeb, restrikce naopak jejich zvyšováním.

3. **Ostatními nástroji** jsou například *Administrativní* (jako třeba správní rozhodnutí o zastavení ekonomické činnosti nevhodné pro potřeby rozvoje území), nebo *Institucionální* (např. regionální rozvojové agentury).

2.1.2 Úloha a pojetí regionální politiky EU

Regionální politika EU je politikou realizovanou ve všech členských zemích, snažící se řešit problémy jednotlivých států komplexním způsobem na nadnárodní úrovni tak, aby mohly jednotlivé země získávat plný prospěch z příležitostí, které přináší *Jednotný vnitřní trh*.

Zavedení regionální politiky do společných politik Evropských společenství těsně souvisí se založením *Evropského fondu regionálního rozvoje* (European Regional Development Fund, ERDF) v roce 1975. Tehdy byla primárně zaměřena na hospodářský rozvoj jednotlivých regionů a území. V roce 1988 došlo k její první reformě, neboť bylo nutné najít efektivnější způsoby k dosažení daných cílů regionální politiky. Změna spočívala v tom, že se tato politika integrovala do části sociální a zemědělské politiky – do strukturální politiky. V rámci snahy regionální politiky o snižování regionálních disparit, zdůraznění hospodářské, sociální a územní soudržnosti, byla tato problematika postupem času stále více zahrnována do tzv. **politiky soudržnosti** (koheze). *Smlouva o EU* (z roku 1993) uvádí jako hlavní cíl snižování rozdílů mezi regiony v EU, jejich ekonomický a sociálně vyvážený rozvoj, snížení zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů a posilování hospodářské a sociální soudržnosti (mluvíme již tedy o *Politice hospodářské a sociální soudržnosti*). V souvislosti s rozšířením EU v roce 2007 a z mnoha dalších důvodů (přetrvávající regionální rozdíly, nepříznivý demografický vývoj, zpomalení hospodářského růstu, atd.) došlo na základě *Třetí zprávy o hospodářské a sociální soudržnosti* (únor 2004) k další významné reformě, jejímiž hlavními principy byly **koncentrace, zjednodušení a decentralizace**. Jako poslední upravuje Politiku hospodářské a sociální soudržnosti Lisabonská smlouva (2009), která tuto politiku rozšiřuje o další rozměr - o **územní (teritoriální) soudržnost**.

Regionální politika EU je nyní tedy **koordinovanou** (sdílenou) **komunitární** politikou EU, což znamená, že její realizace je v rukou členských států EU, ale koordinace a harmonizace už náleží orgánům EU. Členské státy tedy mohou vydávat svou legislativu, ale pouze za předpokladu, že daná problematika již není řešena nadnárodně.

Existuje několik úrovní provádění této politiky, tou nejnižší je **regionální úroveň**, která je ve většině zemí již dlouhodobě posilována. Dále pak **národní**, uskutečňovaná jednotlivými členskými státy, jejichž pravidla jsou ale stále více podobná, a v poslední řadě je to **nadnárodní úroveň**, kdy je regionální politika prováděna téměř nezávisle evropskými institucemi.

2.1.3 Vývoj regionální politiky EU a jejích cílů

Vznik regionální politiky jako takové, na úrovni národní se datuje zhruba od třicátých let 20. století, tzn. do období velké hospodářské krize. Konkrétněji se jedná o Velkou Británii, kde vznikl vážný problém týkající se především tradičních průmyslových oblastí, jež krize zasáhla mnohem více než regiony jiné. V roce 1934 byl přijat první zákon, tzv. „*Zákon o speciálních územích*“, který se zabýval definováním problémových oblastí, způsobů pomoci a byla zde stanovena pravidla pro alokaci prostředků. Dalšími zeměmi, které tuto otázku začaly řešit, byly Francie a Itálie, a to po druhé světové válce. Francie čelila problému rozdílné socioekonomické úrovně mezi pařížskou aglomerací a ostatními regiony, Itálie zase mezi prosperujícím severem a zaostalým jihem. Vývoj této politiky v ostatních zemích započal na přelomu padesátých a šedesátých let.

Proces vývoje regionální politiky v EU a Evropských společenstvích započal v době prvního rozšiřování o nové členské státy (1973), kdy bylo nutné řešit prohlubující se rozdíly mezi jednotlivými regiony. Hlavním dokumentem, týkající se této problematiky, je *Evropská charta regionálního plánování*. Tato charta byla přijata v květnu roku 1983 na Evropské konferenci ministrů zodpovědných za regionální politiku, která se konala v Torremolinos. Její význam spočívá v oficiálním formulování cílů prostorového uspořádání, jejichž znění je následující⁷:

- vyvážený socioekonomický rozvoj regionů,
- zlepšování životních podmínek,
- zodpovědné zacházení s přírodními zdroji a ochrana životního prostředí a
- racionální využívání území.

Formování regionální politiky EU se odehrávalo v několika etapách, jejichž vymezení je odvozeno od hlavních událostí vývoje Evropských společenství.

⁷ Wokoun, 2008.

1. Etapa (1958 - 1973)

V době, kdy evropská integrace byla ve svých počátcích, existoval pouze individuální přístup k této politice s nulovou koordinací na nadnárodní úrovni. Ekonomická situace šesti zakladatelských států⁸ byla v podstatě homogenní, a tedy společná regionální politika nebyla až tak potřebná. Pro slabší regiony však už tehdy existovala možnost výhodných půjček ze strany Evropské investiční banky. Ke zvýraznění rozdílů mezi jednotlivými regiony došlo až při prvním rozšíření o Dánsko, Irsko a Velkou Británii v roce 1973.

2. Etapa (1974 - 1985)

70. léta jsou charakteristická ekonomickými problémy a strukturální krizí. V roce 1975 došlo k založení ERDF jako základní instituce, která se stala správcem regionální politiky a zároveň nástrojem pro snižování regionálních rozdílů. To se týkalo především regionů s převahou zemědělství a oblastí zasažených strukturálními změnami. V tomto období byli největšími příjemci Velká Británie, Irsko a Itálie.

3. Etapa (1986-1993)

Zcela zásadní význam má v této době přijetí *Aktu o jednotné Evropě* (Single European Act, SEA), který vyzvedává úlohu regionální politiky. Pro období 1989 – 1993 bylo stanoveno pět cílů:

1. Cíl 1 podpora rozvoje a strukturálních změn v zaostávajících regionech,
2. Cíl 2 přeměna regionů nebo jejich částí, které jsou ohroženy hospodářským úpadkem,
3. Cíl 3 boj s dlouhodobou nezaměstnaností, podpora integrace mladých lidí a osob vyřazených z trhu práce zpátky do pracovního procesu,
4. Cíl 4 podpora adaptace pracovníků na hospodářské změny a změny ve výrobě,
5. Cíl 5a podpora urychlení změn v zemědělství, modernizace a restrukturalizace rybolovu a nakonec
6. Cíl 5b podpora rozvoje venkovských regionů, umožnění rozvoje a podpora strukturálních změn venkova.

⁸ Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Francie, Itálie a Německo.

4. Etapa (1994-1999):

Jelikož se cíle stanovené pro minulé období osvědčily, došlo pouze k jejich doplnění o cíl nový, který byl stanoven v návaznosti na další rozšíření o Finsko a Švédsko. Tento cíl byl zaměřený na podporu rozvoje a strukturálních změn regionů s extrémně nízkým zalidněním. V kontextu s přijetím *Maastrichtské smlouvy* byl v roce 1993 založen *Fond soudržnosti* (Cohesion Fund, CF) a vznikl *Výbor regionů*.

5. Etapa (2000-2006):

V tomto období byla započata snaha o zvýšení efektivnosti využívání finančních prostředků a došlo tedy ke snížení počtu cílů z šesti na tři:

1. Cíl 1 podpora rozvoje regionů zaostávajících za ostatními,
2. Cíl 2 podpora hospodářské a sociální proměny oblastí, které se potýkají se strukturálními problémy,
3. Cíl 3 podpora přizpůsobení a modernizace politik a systémů vzdělávání a zaměstnanosti.

Kromě cílů se snížil i počet obyvatel žijících na územích přijímajících podporu z 50 na 41 % populace EU.

6. Etapa (2007-2013):

Třetí zprávou o soudržnosti v roce 2004 byly stanoveny zásadní reformy regionální politiky EU. Vymezily se zde prioritní oblasti, a to např. zaměření na růst a zaměstnanost, snížení počtu finančních nástrojů, strategičtější přístup ve formulování programů politiky soudržnosti atd. Pro aktuální období jsou stanoveny nové cíle politiky:

1. Konvergence (podpora růstu a tvorby pracovních míst v nejméně rozvinutých členských zemích a oblastech),
2. Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost (regionální programy pro regiony a orgány regionálních správ, podporující ekonomické změny v průmyslových, městských a venkovských oblastech)
3. Evropská územní spolupráce (podpora harmonického a vyváženého rozvoje na území Unie).

2.1.4 Finanční nástroje regionální politiky

Strukturální fondy

Tyto fondy tvoří jádro regionální a strukturální politiky EU. V okruhu jejich zájmů se nachází mnoho otázek týkajících se problematiky snižování rozdílů v úrovni rozvoje regionů členských států, podpora přímých investic do vytváření nových pracovních míst, poskytování služeb pro malé firmy (poradenství, marketing, certifikace aj.), podpora vědy, výzkumu a inovací, vzdělávání, zdravotnictví, ochrana životního prostředí, příhraniční a nadnárodní spolupráce atd. V současné době tvoří strukturální fondy ERDF a *Evropský sociální fond* (European Social Fund, ESF).

ERDF byl založen v roce 1975 a ze všech fondů představuje ten s největším objemem prostředků. Jeho cílem je podpora takových regionů EU, jejichž rozvoj zaostává a pomáhá odstraňovat závažné ekonomické a sociální rozdíly. Obecné oblasti podpory z tohoto fondu můžeme rozdělit na investice, inovace, infrastrukturu a podporu místního rozvoje. Podpora **investic** směřuje na vytváření a zachování trvale udržitelných pracovních příležitostí. **Infrastruktura** se zaměřuje na podporu infrastrukturních projektů, které přispívají ke zvýšení hospodářského potenciálu, včetně vytváření transevropských sítí v oblasti dopravy, telekomunikací a energetiky. **Podpora místního rozvoje** se zabývá především zaměstnaností, malým a středním podnikáním, zlepšením přístupu podniků k financím a půjčkám, podporou investic, konkurenceschopností apod.

ESF byl založen v roce 1960 a podporuje aktivity zaměřené na zaměstnanost a rozvoj lidských zdrojů. Konkrétněji se pak zabývá integrací nezaměstnaných, mladých lidí a vyloučených z trhu práce do pracovního procesu, podporuje stejné příležitosti trhu práce, stabilizaci a růst zaměstnanosti, posílení lidského potenciálu, systému vzdělání a další kvalifikace. Činnosti financované z ESF jsou orientovány na **podporu jednotlivých osob** (poradenství, postgraduální, všeobecné nebo odborné vzdělávání apod.), **podporu činností v rámci struktur a systémů** (vzdělávání učitelů, školitelů, modernizace a větší efektivita pracovních úřadů apod.) a **podporu doprovodných opatření** (podpora zdravotně a jinak postiženým osobám, poskytování pečovatelských služeb, zařízení pro závislé osoby apod.).

Fond soudržnosti

CF byl vytvořen v roce 1994 na základě Nařízení Rady č.1164/1994, dle kterého má Fond přispívat k posilování hospodářské a sociální soudržnosti. Fond přispívá k financování projektů, které se týkají zejména oblastí životního prostředí a transevropských dopravních infrastrukturních sítí v jednotlivých členských státech, které splňují hlavní kritéria, za prvé je úroveň hrubého národního důchodu na obyvatele nižší než 90% průměru EU-25, a za druhé musí daná země dodržovat podmínky uvedené v *Paktu stability a růstu*⁹. Dnes má tento fond 15 příjemců: Řecko, Španělsko, Portugalsko, Českou republiku, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko, Bulharsko a Rumunsko.

Fond solidarity

Tento speciální fond poskytuje neodkladnou finanční pomoc v případě katastrofy velkých rozměrů a nefinancuje dlouhodobé akce jako např. strukturální fondy. Vznikl v roce 2002 na základě Nařízení Rady č. 2012/2002 a od té doby pomohl např. Řecku, které bylo postiženo extrémním sněžením a vichřicí v r. 2003, Francii, kde vypukly v tomtéž roce rozsáhlé lesní požáry, nebo poskytl pomoc i ČR např. při povodních v roce 2002.

2.2 Teoretická východiska regionů a jejich klasifikace v EU

2.2.1 Vymezení pojmu region

Pro termín region neexistuje žádná jednotná a obecná definice. Tento pojem má původ v latinských slovech „regio“ a „regionis“, které mimo jiné znamenaly území větší velikosti, které má svou vymezenou hranici a velikost. Význam tohoto slova se od té doby prakticky nezměnil, dnes se rovněž používá v geografických souvislostech. Tradičně je region chápán buď jako geografický celek, nebo uměle vytvořená jednotka vymezená částí teritoria z národní ekonomiky. Dle české geografické školy je region definován jako část geografické (územní) sféry s komplexem přírodních a socioekonomických prvků a procesů, které se vyznačují jednak specifickým rozmístěním, uspořádáním, mírou integrace a také vlastní

⁹ Pakt stability a růstu obsahuje pravidla pro rozpočtovou politiku a udržování rozpočtové kázně. Za předpokladu, že nadměrné schodky státních rozpočtů by se mohly stát jednou z hlavních příčin cenové i měnové nestability a ohrozit věrohodnost měnové unie, bylo třeba definovat závazná pravidla pro rozpočtovou politiku členských zemí. Vznikl v roce 1996 a má dvě hlavní zásady. Za prvé poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nesmí překročit 3% (zde se ale bere ohled na to, zda jde o dočasný a výjimečný stav nebo se poměr v čase stále snižoval, až dosáhl této hodnoty). A za druhé nesmí být poměr veřejného zadlužení k hrubému domácímu produktu větší než 60%.

prostorovou strukturou s vnitřní zákonitou podobností.¹⁰ Kromě této definice je pojem region vymezen také v Oxfordském slovníku naučném jako oblast, pruh země, prostor, místo, který má více či méně jasně stanovené hranice nebo určité vlastnosti, nebo jako určitá část státu.

Termín region používáme v různých kontextech, např.:

- **Hospodářský region** (ekonomický region) je účelově ohraničené území, jehož subjekty (nebo stát) mají stejný záměr, tedy rozvoj území. Hospodářské regiony nemusí pokrývat celé území státu.
- **Správní region** jako územně správní celek, který je vytvořen za účelem výkonu veřejné správy. Správní regiony musí pokrývat celé území státu.
- **Problémový region** je takové území, které se hůře přizpůsobuje změnám tržních mechanismů. Problematické je zde také uspokojování potřeb a celkové hospodářské a sociální zaostávání rozvoje regionu.

Region však nemusí mít pouze **subnacionální** povahu (představující dílčí území státu), ale také **supranacionální**, tzn. území, které přesahuje hranice země (např. region Střední Evropa nebo Pobaltí). V případě, že region přesáhne hranice určitého státu a zároveň zde existuje jakási koordinace a spolupráce na různých projektech, mluvíme už o tzv. **transnacionálním** území (nejtypičtějšími představiteli jsou euroregiony).¹¹

Z hlediska struktury regionů můžeme rozlišit dva **hlavní typy**¹²:

- **homogenní regiony**, které se vyznačují stejnorodostí svých vlastností. Přihlíží se spíše ke klimatickým a geografickým vlastnostem než k těm socioekonomickým. Regiony jsou si podobné např. podobným reliéfem krajiny (pahorkatiny, horniny), přírodní podmínky jsou vhodné pro pěstování stejných potravin (např. brambor) apod.
- **Nehomogenní regiony**, jejichž vlastnosti sice nejsou stejnorodé, ale zato vynikají funkční jednotností (regiony jsou jednotné z hlediska vnitřní struktury nebo organizace).

Z hlediska Evropské unie lze členit následující **pojetí regionu**¹³:

- region je **samostatnou politickou entitou**, která má vlastní samosprávu (např. region Sardinie),

¹⁰ Malinovský, Sucháček, 2006.

¹¹ Tamtéž.

¹² Novotná, 2007.

¹³ Varadzin, 2005.

- je to uměle vytvořená **statistická jednotka** (NUTS),
- **euroregiony**, které jsou důležité především při spolupráci příhraničních regionů v rámci realizace podmínek jednotného vnitřního trhu, zejména v oblasti infrastruktury,
- **německé spolkové země**, které mají mezi regiony zvláštní postavení.

Region je prostorově vymezené území, které má své **hranice**. Kromě **přírodních** (řeky, moře, hory, apod.) existují i uměle vytvořené hranice. Hranice určené člověkem se většinou dělí na **historické** (bývalá království) a na **administrativní** (hranice vymezené v rámci státu především z hlediska správní funkce).

2.2.2 Územní klasifikace statistických jednotek v EU

K tomu, aby bylo možné na území Evropské unie porovnávat a sledovat vývoj, bylo nutné vytvořit jakési **statistické jednotky**. Každý stát je jinak velký, s různým počtem obyvatel a různou strukturou regionů. Pro účely srovnání tedy vznikla v roce 1988 *Nomenklatura územních statistických jednotek* (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques, NUTS). Jejich zásadní význam spočívá také v systému zařazení regionů různých úrovní pod různé cíle strukturální politiky EU. Pro stanovení těchto území sloužil především počet obyvatel žijících na tomto území. V následující tabulce je uveden doporučený počet obyvatel pro jednotlivé úrovně NUTS.

Tabulka 2.1: Doporučený počet obyvatel pro jednotlivé úrovně NUTS

Úroveň	Minimální počet	Maximální počet
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

Zdroj: Malinovský, Sucháček, 2006; vlastní úprava

Každé územní jednotce v rámci NUTS je přidělen **kód a název**. Klasifikace je **hierarchická** (NUTS I až NUTS III) a v roce 1990 byla rozšířena o jednotky nové, a to lokální úrovně *LAU* (Local administrative units) LAU I a LAU II (neoficiálně známy také jako NUTS IV a NUTS V).

Rozdělení územních jednotek NUTS musí respektovat následující **principy**: měly by být v daném státě zachovány nejméně tři hierarchické úrovně členění, je nutno pravidelně sdělovat Komisi informace o územním složení NUTS 3, stanovení regionů je třeba provést na

základě objektivních kritérií, klasifikace NUTS by se měla měnit tak, aby se zachovala stabilita z časového hlediska, měla by existovat srovnatelnost z hlediska počtu obyvatel a při klasifikaci je nutno respektovat politickou, správní a institucionální situaci. Pokud je třeba v klasifikaci provést určité změny, musí proběhnout podrobné konzultace s členskými státy.¹⁴ Přehled počtu jednotlivých jednotek v rámci celé EU lze zhlédnout v následující tabulce, rozložení v jednotlivých státech pak můžete nalézt v příloze č. 6.

Tabulka 2.2: Počet NUTS regionů v EU

Úroveň NUTS	NUTS I	NUTS II	NUTS III
EU-27	97	271	1 303

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní úprava

Evropský statistický úřad na základě spolupráce se statistickými úřady členských zemí shromažďuje a vyhodnocuje informace o jednotlivých územích/regionech. Takto srovnává např. úroveň GDP na obyvatele, míru nezaměstnanosti apod. Na základě výsledků těchto indikátorů jsou pak jednotlivé regiony oprávněny k přijímání pomoci ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti.

Regiony v EU nefigurují pouze při rozdělování dotací nebo při statistických šetřeních, ale jsou také důležitou **součástí rozhodovacích procesů**. V rámci tohoto rozhodování jsou na návrh členských států jmenováni zástupci regionálních a místních samospráv do speciálního orgánu – Výboru regionů. Výbor regionů je konzultativní orgán Komise, Rady EU a Evropského parlamentu. Regiony mohou předkládat různé své záležitosti, návrhy nebo připomínky.¹⁵

Jak takovéto územní rozdělení v praxi vypadá, můžeme vidět na příkladu České Republiky (tabulka 2.3), kde máme 14 jednotek NUTS III, jež jsou totožné s kraji. NUTS II kopírují tzv. *kraje soudržnosti*, kterých je celkem 8 a území NUTS I odpovídá území celé ČR. Menší jednotky LAU I se rozlohou shodují s bývalými okresy a nakonec nejmenší LAU II reprezentují 6 254 českých a moravských obcí.

¹⁴ Novotná, 2007.

¹⁵ Varadzin, 2005.

Tabulka 2.3: Klasifikace NUTS v ČR

Kód/Stát	Kód/Území NUTS I	Kód/Území NUTS II	Kód/Území NUTS III
CZ/Česká Republika	CZ0/Česká Republika	CZ01/Praha	CZ010/Hlavní město Praha
		CZ02/Střední Čechy	CZ020/Středočeský kraj
		CZ03/Jihozápad	CZ031/Jihočeský kraj
			CZ032/Plzeňský kraj
		CZ04/Severozápad	CZ041/Karlovarský kraj
			CZ042/Ústecký kraj
		CZ05/Severovýchod	CZ051/Liberecký kraj
			CZ052/Královéhradecký kraj
			CZ053/Pardubický kraj
		CZ06/Jihovýchod	CZ063/Vysočina
			CZ064/Jihomoravský kraj
		CZ07/Střední Morava	CZ071/Olomoucký kraj
			CZ072/Zlínský kraj
		CZ08/Moravskoslezsko	CZ080/Moravskoslezský kraj

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

2.3 Teoretická východiska regionálních disparit

2.3.1 Vymezení a chápání disparit

Disparitou se rozumí rozdíl v hodnotě ukazatelů, které popisují stupeň rozvoje regionů. Disparita může být chápána jako určitý nedostatek regionální politiky, ale jde také o **přírozený jev**, který odpovídá daným přírodním a socioekonomickým podmínkám.¹⁶ *Regionální disparita je rozdílnost nebo nerovnost znaků, jevů či procesů majících*

¹⁶ Malinovský, Sucháček, 2006.

*jednoznačné územní umístění (lze je alokovat ve vymezené územní struktuře) a vyskytujících se alespoň ve dvou entitách této územní struktury.*¹⁷

Jedním z hlavních cílů regionální politiky je minimalizovat disparity a dosáhnout stavu, kdy všechny regiony budou relativně na stejné úrovni. Cílem je tedy dosáhnout co možná nejvyšší konvergence regionů. Byla by ale chyba disparity považovat pouze za negativní jev. Navíc není možné, aby všechny regiony disponovaly stejnými zdroji a výrobními faktory, nebo aby měly stejné přírodní podmínky a podobně. Koneckonců by si to určitě ani nikdo nepřál, neboť každé území je něčím jedinečné, má své vlastní nezaměnitelné vlastnosti a tím pádem může využívat svých komparativních výhod.

Sledování vývoje tohoto fenoménu přináší mnoho důležitých údajů o stavu a vývoji regionů. Pro příjemce těchto informací mají disparity vysokou informační hodnotu, která může mít podobu¹⁸:

- **poznávací**, která celou problematiku objektivně přibližuje,
- **motivační**, kdy nás změna situace nutí podniknout určité kroky,
- **operativní**, tato hodnota stimuluje k jednání, např. pokus o napravení určité situace,
- **rozhodovací**, jenž je jakýmsi vyvrcholením všech předešlých hodnot, a kdy je příjemce informací připraven přijmout dané rozhodnutí.

2.3.2 Důvody existence regionálních disparit

Existuje několik teorií popisujících příčiny existence regionálních disparit. Jedna z klíčových teorií říká, že v rámci regionálního rozvoje existuje automatická tendence k vyrovnávání regionálních rozdílů a regionální politika by měla pouze posilovat tyto vyrovnávací mechanismy. K tomuto názoru se kloní *neoklasické* a *neoliberální přístupy*. Většina *ostatních* teorií zastává stanovisko divergence, podle nich regionální rozvoj přirozeně spěje k vytváření disparit, a tedy by ke konvergenci nemohlo dojít nebýt zásahů regionální politiky.¹⁹

Obecných příčin meziregionálních rozdílů může být mnoho faktorů, např. vybavenost výrobními faktory, ekonomická struktura regionu, sociokulturní a institucionální faktory, přírodní a geografické podmínky apod. Tyto a další faktory můžeme členit na primární a sekundární.

¹⁷ Kutscherauer, 2007, s. 7.

¹⁸ Kutscherauer, 2007.

¹⁹ Hučka, 2007.

Primární faktory²⁰:

- **Relativně nízká mobilita pracovní síly:** pokud se v reálném světě změní mzdy, pracující nejsou schopni na tento nový stav okamžitě zareagovat a když už se to stane, tak ne ve stejný čas plošně na celém území (ve všech regionech stejně). Stěhování je pro české obyvatele nelehkým a ne příliš populárním jevem ať už z nedostatečného finančního zajištění, nechuti k riziku, nebo kvůli pevným rodinným vztahům. Tento faktor tedy hraje v české ekonomice velmi významnou roli.
- **Relativně nízká mobilita kapitálu:** mobilita kapitálu není v praxi tak jednoduchá, jak se v teoretických učebnicích mnohdy píše. Především v českých podmínkách jsou reakce kapitálu na rozdíly ve výrobních nákladech stále značně nepružné, neboť zde dosud není rozvinut trh kapitálu tak, aby to možné bylo.
- **Geografické faktory:** vysoké dopravní náklady vedoucí k vysokým cenám a nízkým ziskům, velká vzdálenost od tržních informací a kontaktu se zákazníkem, nízká kvalita dopravních spojů, to jsou jedny z mnoha nevýhod oblastí nacházejících se na periferiích. Dále pak v regionech může existovat nedostatečné přírodní vybavení, které není nakloněno ekonomickému rozvoji (např. regiony s neúrodnou zemědělskou půdou, horské oblasti apod.) v důsledku špatného geografického umístění regionu. V lepším případě se region může těšit ze svého přírodního bohatství jako např. uhlí, ropa, zemní plyn, vynikajícího stavu obdělávané půdy apod.
- **Ekonomická struktura regionů:** každý region je typický svou ekonomickou strukturou, různé regiony se orientují na různé pro ně specifické odvětví. Ty, které mají štěstí, jsou založené na rozvíjejících se odvětvích (bankovníctví, elektronika, informační technologie). Pak existují i takové, které jsou orientovány na útlumová odvětví a musí se tak potýkat s problémem vážné nezaměstnanosti.
- **Další primární faktory:** k primárním faktorům můžeme zařadit také institucionální faktory (centralizace nebo decentralizace státních institucí), psychologické faktory, politická rozhodnutí apod.

Velmi důležitými příčinami regionálních rozdílů především v příjmech a zaměstnanosti je jak nízká mobilita pracovní síly, tak kapitálu.

²⁰ Hučka, 2007.

Sekundární faktory²¹:

- **Vnější ekonomika:** v souvislosti s přílivem firem do regionu hraje významnou roli především kontakt s celními úřady, spojový a dopravní systém, finanční infrastruktura napojená na okolní regiony atd.
- **Demografická situace:** zde se orientujeme na faktory jako vzdělanost venkovského obyvatelstva ve srovnání se vzděláním obyvatelstva městského, úbytky či přírůstky obyvatelstva apod.
- **Rigidita nákladů a cen:** rigidita znamená nepružnost či ztuhlost některých faktorů, které znemožňují přirozené přizpůsobování se změnám nabídky a poptávky na trhu. Rigidita se často projevuje například u mezd, které se mnohdy v zaostávajících regionech tvoří nikoli v závislosti na produktivitě práce, životních nákladech nebo podmínkách nabídky a poptávky, ale na základě tripartitních jednání. V důsledku tohoto jevu je pak přirozený odliv pracovní síly ze zaostávajících regionů značně omezen.
- **Faktory prostředí:** v tomto případě je zde velká důležitost jakési image, kterou si region vytvořil. Pokud jde například o region zafixovaný v podvědomí obyvatel jako devastovaný (např. severočeský či moravskoslezský), je třeba zvýšit jeho přitažlivost pro nová odvětví, investory a pracovní sílu.
- **Ostatní faktory:** jako např. regionální difference v inovacích, difference v průmyslovém a sociálním prostředí pro vznik nových firem atd.

2.3.3 Základní ukazatele regionálních disparit

Definice regionálních disparit uvádí, že to jsou rozdíly v ekonomické, sociální a jiné oblasti života společnosti na konkrétním území. Mezi ukazatele, dle kterých můžeme disparity sledovat, řadíme **ukazatele ekonomické** (HDP, zaměstnanost dle různých sektorů národního hospodářství, výdaje na vědu a výzkum apod.), **trhu práce** (nezaměstnanost a zaměstnanost), **demografické** (počet a hustota obyvatel, obyvatelstvo podle věku v procentech, úroveň vzdělání apod.), **životního prostředí** (znečištění ovzduší, vod, atd.), **vzdělání** (nízké, střední, vysoké) atd.²²

²¹ Hučka, 2007.

²² Skokan, 2003.

Základním ukazatelem úrovně rozvoje států, regionů a životní úrovně obyvatel je **hrubý domácí produkt** v paritě kupního standardu (Purchasing Power Standard, PPS)²³. Ten měří a srovnává úroveň ekonomického rozvoje země nebo regionů. Srovnání jednotlivých států lze zhlédnout v tabulce 2.4.

Tabulka 2.4: HDP na obyvatele v PPS v zemích EU (% , EU-27=100)

Stát	2007	2008	2009	Stát	2007	2008	2009
EU-27	100	100	100	Itálie	103	102	102
EU-25	104	103	103	Kypr	93	96	98
EU-15	112	111	111	Řecko	92	93	93
Eurozóna (16)	109	108	108	Slovinsko	88	91	88
Lucembursko	275	279	271	Česká republika	80	80	80
Nizozemí	133	134	130	Portugalsko	78	79	79
Irsko	147	134	128	Malta	77	77	78
Rakousko	123	124	123	Slovenská republika	67	72	71
Švédsko	124	122	120	Estonsko	70	68	63
Dánsko	121	120	117	Maďarsko	62	65	63
Velká Británie	117	116	116	Polsko	54	57	61
Německo	116	115	116	Litva	59	62	53
Belgie	115	115	116	Lotyšsko	56	57	49
Finsko	118	117	111	Rumunsko	42	48	45
Francie	108	108	108	Bulharsko	40	43	44
Španělsko	105	103	104				

Zdroj: Eurostat, 2010; vlastní úprava

²³ HDP se rovná celkové peněžní hodnotě statků a služeb, vytvořených národním hospodářstvím výrobními faktory subjektů na území daného státu v daném období (zpravidla 1 rok). Jelikož je každý region jinak velký a má rozdílný počet obyvatel, je zřejmé, že aby se tento ekonomický ukazatel mohl využít pro mezinárodní srovnání, musí být převeden vzhledem k počtu obyvatel, tj. HDP/obyvatele. Ale protože se dosud v eurozóně nachází pouze 16 států, musí se také zohlednit rozdíly ve směnných kurzech. Je tedy třeba převést tento ukazatel na jednotnou měnu. I to však ještě k úplnému srovnání nestačí, neboť se musí do výpočtů zahrnout také rozdíly mezi cenovými hladinami a dalšími faktory. A právě kvůli potřebě eliminovat tyto vlivy, používáme přepočet HDP na tzv. standard kupní síly, který nám vytváří jakousi umělou společnou měnu (např. kolik korun zaplatíme za to, co v USA stojí 1 dolar).

V tomto přehledu je jasné vidět, že v členských zemích EU existují skupiny států na podobné úrovni, s podobnými hodnotami (např. Dánsko, Velká Británie, Německo a Belgie). Dále pak můžeme nalézt státy, jejichž HDP/obyvatele nedosahuje ani poloviční hodnoty nejvíce prosperujících států ba ani průměru EU-27. Existence regionálních disparit je tedy více než zřejmá a zaobírání se touto tematikou je tak zcela na místě. Pokud se zaměříme na opačné extrémní hodnoty, zjistíme, že zemí zcela se vymykající je Lucembursko, které je sice vysoce prosperujícím státem, ale jeho HDP/obyvatele je značně ovlivněno nedokonalostí tohoto ukazatele.

I přesto, že zde byla snaha HDP upravit tak, aby co nejvěrněji odrazil srovnání jednotlivých míst, všechny nedostatky se ani zdaleka nepodařilo odstranit. Jedním z nich může být ten, že se jedná pouze o národní produkt, což znamená, že zde není zahrnuta zahraniční pracovní síla dojíždějící za prací, která se také na vytváření tohoto produktu podílí (nejtypičtějším příkladem je právě Lucembursko, kde z okolních zemí dojíždí za prací desetitisíce lidí). Nezahrnují se zde ani takové aspekty, jako je vliv ekonomického růstu na životní prostředí, otázka stínové ekonomiky, citlivost vůči společenské hodnotě a kvalitě statků apod.

I kvůli těmto nedostatkům se hledají další možnosti, jak stávající systémy srovnávání zdokonalit. Jednou z variant je sledování **disponibilního důchodu domácností** pro regiony NUTS 2 (tzv. bohatství regionu). Cílem je zaměřit se na sledování příjmů, které jsou v regionech dosažitelné, a se kterými místní obyvatelé disponují. Jelikož ani tento způsob není dokonalý (neposkytuje žádné údaje o skutečné prosperitě regionu), stále zůstává preferován hrubý domácí produkt.

2.3.4 Ukazatelé plnění cílů Lisabonské strategie

Lisabonská strategie EU byla přijata Evropskou radou na jaře 2000 s cílem, aby se do roku 2010 Unie stala „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností“. Tato strategie se nenesla pouze v duchu ekonomickém a hospodářském, ale také v sociálním (dosáhnout plné zaměstnanosti a zdokonalit sociální soudržnost) a ekologickém (uskutečňovat udržitelný rozvoj). Obsahovala soubor opatření, která měla dopomoci k zvýšení výkonnosti Unie, dlouhodobě se dokonce měla vyrovnat takovému konkurentovi, jako je USA.

Vzhledem k tomu, že EU tento vývoj potřebovala sledovat jak celkově, tak i v jednotlivých regionech, zavedla tzv. *lisabonské*, neboli *strukturální indikátory*, které měly měřit situaci

na jednotlivých místech Společenství. Zpočátku jich bylo na summitu v Nice v prosinci roku 2000 stanoveno celkem 35. Na jaře následujícího roku byl seznam rozšířen na 36. Tyto ukazatele lze rozdělit do šesti kategorií, a to na celkové ekonomické prostředí, zaměstnanost, inovace a výzkum, ekonomickou reformu, sociální soudržnost a životní prostředí. Jednotlivé podkategorie jsou uvedeny v příloze č. 1.

Rozšiřování počtu těchto ukazatelů ovšem zdaleka neskončilo. V roce 2002 jich existovalo už 76 a o rok později, v souvislosti se zapojením kandidátských států do těchto průzkumů, dokonce 107. Toto množství bylo ale ještě v témže roce stáhnuto na 42 s cílem zaobírat se konkrétněji problémovými oblastmi. K zásadní redukci došlo v roce 2004, kdy byl seznam stažen na „pouhých“ 14, tzv. **jádrových ukazatelů** (ostatní ukazatelé však zůstali nadále sledováni). Tento „short list“ poskytuje lepší a přehlednější způsob, jak hodnotit míru úspěšnosti v dosahování lisabonských cílů. Kompletní přehled short listu znázorňuje tabulka 2.5.

Tabulka 2.5: Zkrácený seznam strukturálních ukazatelů

	Strukturální ukazatel	Oblast hodnocení	Specifikace ukazatele
1.	HDP na obyvatele v PPS	Celkové ekonomické prostředí	Hrubý domácí produkt na osobu v paritách kupního standardu (PPS), (EU-27 = 100).
2.	Produktivita práce na zaměstnanou osobu	Celkové ekonomické prostředí	Hrubý domácí produkt v paritách kupního standardu (PPS) na osobu zaměstnanou v EU-25, (EU-25 = 100).
3.	Míra zaměstnanosti	Zaměstnanost	Podíl počtu zaměstnaných osob ve věku 15 – 64 let na celkové populaci ve stejné věkové kategorii, v %.
4.	Míra zaměstnanosti starších pracovníků	Zaměstnanost	Podíl počtu zaměstnaných osob ve věku 55 – 64 let na celkové populaci ve stejné věkové kategorii, v %.
5.	Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj (GERD)	Inovace a výzkum	Hrubé domácí výdaje na výzkum a vývoj jako procentuální podíl na HDP, v %.
6.	Úroveň dosaženého vzdělání mládeže	Inovace a výzkum	Procento obyvatelstva ve věku 20 - 24 let, které má alespoň vyšší střední vzdělání.
7.	Relativní cenová úroveň	Ekonomická reforma	Relativní cenová úroveň celkové spotřeby domácností zahrnující nepřímé daně, v % (EU-25 = 100).
8.	Kapitálové investice	Ekonomická reforma	Kapitálové investice do soukromého sektoru, v % HDP.
9.	Míra rizika chudoby – po sociálních dávkách	Sociální soudržnost	Podíl osob s příjmem pod hranicí rizika chudoby[1] po sociálních transferech.

10.	Rozptýlení regionální míry zaměstnanosti	Sociální soudržnost	Variační koeficient míry zaměstnanosti regionů (úroveň NUTS 2) uvnitř území.
11.	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti	Sociální soudržnost	Dlouhodobě nezaměstnaní (12 měsíců a déle) jako procento celkového ekonomicky aktivního obyvatelstva ve věku 15 – 64 let.
12.	Emise skleníkových plynů	Životní prostředí	Celkové emise skleníkových plynů
13.	Energetická náročnost národního hospodářství	Životní prostředí	Hrubá spotřeba energie v zemi dělená HDP/kgoe[2] na 1000 Euro
14.	Objem nákladní dopravy k HDP	Životní prostředí	Index objemu nákladní dopravy v zemi vztahující se k HDP; měřený v tkm/HDP.

Zdroj: Melecký, 2007, Eurostat 2011; vlastní úprava

Strukturální ukazatele jsou sestavovány Eurostatem dle dat pravidelně zasílaných z národních statistických úřadů nebo jsou čerpány z databází různých mezinárodních organizací (OECD, Evropská centrální banka apod.). Data jsou vypracovávána a předávána Evropské radě v pravidelných ročních zprávách, dle kterých se pak hodnotí plnění Lisabonských cílů.²⁴

2.3.5 Ukazatele strategie Evropa 2020

Jelikož rok 2010 je rokem ukončující tuto Lisabonskou strategii, zanikají s ní i strukturální ukazatelé. A protože hlavní cíle nebyly ani zdaleka naplněny, byla vypracována strategie nová s názvem Evropa 2020.

Slogan, symbolizující novou strategii EU, zní: „Inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění.“ Na rozdíl od předchozího cíle stát se nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností, by se tentokrát unie měla stát systémem s hospodářstvím, které bude vykazovat vysokou úroveň zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti. Zároveň EU nabízí vizi evropského sociálně tržního hospodářství pro 21. století. Tohoto by měla dosáhnout v rámci tzv. **pěti měřitelných cílů**²⁵:

²⁴ Melecký, 2007.

²⁵ Břicháček, 2010.

1. Zvýšení míry zaměstnanosti u osob ve věku 20-64 let ze současných 69 % na nejméně 75 % prostřednictvím aktivnějšího zapojení žen, starších pracovníků a větší integrace migrujících pracovníků.
2. Zvýšení investic do vývoje a výzkumu na 3 % HDP a současně vytvořit ukazatele, který by intenzitu výzkumu, vývoje a inovací odrážel.
3. „20/20/20“ tzn. snížení skleníkových plynů o nejméně 20 % oproti roku 1990, zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie o 20 % a zvýšení energetické účinnosti o 20 %.
4. Snížení počtu dětí, které předčasně ukončí školní docházku z 15 % na 10 % a zvýšení osob (30-34 let) s vysokoškolským vzděláním z 31 % na 40 %.
5. Snížení počtu osob žijících pod vnitrostátní hranicí chudoby o 25 %.

Tento nový dokument samozřejmě analogicky doprovází další, opět aktualizované strukturální ukazatele, které jsou tvořeny pěti hlavními cíly Evropy 2020 a devíti indikátory, jak uvádí tabulka 2.6.

Tabulka 2.6: Ukazatele pro měření cílů strategie Evropa 2020

	Cíle Evropy 2020	Jednotlivé indikátory
1.	75% míra zaměstnanosti ve věku 20-64 let	Míra zaměstnanosti věkové skupiny 20-64 let dle pohlaví.
2.	Investice do výzkumu a vývoje v hodnotě minimálně 3% HDP	Procentuální podíl GDP na financování výzkumu a vývoje
3.	20/20/20	Emise skleníkových plynů, srovnávané s rokem 1990
		Podíl obnovitelných zdrojů na celkové energetické spotřebě
		Energetická náročnost ekonomiky
4.	Snížení počtu osob, které předčasně ukončí školní docházku pod 10%, zvýšení osob (30-34 let) s vysokoškolským vzděláním na minimálně 40%.	Lidé s předčasně ukončeným vzděláním či odbornou přípravou dle pohlaví
		Vysokoškolské vzdělání ve věku 30-34 let dle pohlaví
5.	Snížení chudoby u nejméně 20 milionů občanů EU	Osoby ohrožené chudobou či sociálním vyloučením
		Osoby žijící v domácnostech s velmi nízkou intenzitou práce
		Osoby ohrožené chudobou po sociálních transferech
		Osoby těžce materiálně postrádající

Zdroj: Eurostat, 2010; vlastní úprava

Je zřejmé, že díky těmto ukazatelům, nově ustanoveným po dobu dalších deseti let (do roku 2020), je a bude tato problematika stále velice aktuální. Indikátory budou plnit stejnou funkci jako ty předcházející, ačkoli jsou vázány na odlišné cíle. Budou tedy sloužit k hodnocení a měření daných ekonomických ukazatelů v jednotlivých regionech a k hodnocení postupující konvergence (nebo naopak divergence). Takto budou ukazatelé měření cílů Evropy 2020 přispívat k objektivnějšímu a kvalitnějšímu hodnocení jak jednotlivých regionálních politik, tak regionální politiky celé EU.

Strukturálním ukazatelům, jejich hodnocení a komparaci bude věnována především čtvrtá kapitola, zabývající se měřením regionálních disparit v nejnovějších členských státech unie, Bulharsku a Rumunsku.

3 Socioekonomická analýza a regionální struktura Bulharska a Rumunska

3.1 Základní charakteristika Bulharska a Rumunska

3.1.1 Základní charakteristika Bulharska

Bulharská republika, kdysi nazývaná jako *Thrákie (Trácie)*, byla osídlena již kolem roku 1000 př. n. l. Později sem začal proudit kmen Slovanů a poté tatarský národ Bulharů, dnešní Bulhaři jsou tedy potomky směsice těchto kmenů. Bulharsko je jednou z nejstarších zemí v Evropě, jejíž historický vývoj značně ovlivnila poloha na hranici dvou kontinentů Evropy a Asie. V letech 1396-1878 bylo Bulharsko pod nadvládou Turecka a v roce 1944, ještě před koncem druhé světové války, bylo obsazeno komunistickými ozbrojenými silami Sovětského svazu. Tento režim se zhroutil v roce 1989. Ačkoli životní úroveň v Bulharsku od tohoto roku neustále stoupá, stále zaujímá místo nejchudší země Evropské Unie a patří mezi nejchudší státy na celém evropském kontinentu.

Na rozloze plochy o velikosti 110 910 km² žije kolem 7,6 milionů obyvatel, z toho 83,9 % Bulharů, 9,4 % Turků, 4,7 % Romů a 2 % Arménů, Židů, Vlachů, Řeků a Rusů. Hustota osídlení je 68,9 obyvatele na 1 km². Nejrozšířenějším náboženstvím je Pravoslaví (82,6 %), dále pak zde žije 12,2 % muslimů a 0,6 % katolíků. Úředním jazykem je bulharština, nejužívanějšími cizími jazyky jsou angličtina a ruština. Peněžní jednotkou je Bulharský lev (BGN).

Povrch této země je různorodý, průměrná nadmořská výška je 470 m. 31,5 % plochy pokrývá rovina, 41 % nížina až kopcovitá krajina (200 až 600 nad mořem) a 27,5 % hory (nejvyšší horou je *Musala*, vysoká 2 925 m). Klima je mírné, kontinentální ovlivněné Černým mořem ve východní a Středozezemním mořem v jižní části země. Rostlinstvo a živočišstvo je taktéž velmi rozmanité, nachází se zde spousta národních a přírodních parků, rezervací a chráněných území²⁶.

²⁶ www.bulgariatravel.org, 2011.

3.1.2 Základní charakteristika Rumunska

Osídlení území **Rumunska** započalo již kolem roku 3 000 př. n. l. migrací indo-evropských kmenů z Asie. V roce 106 n. l. toto teritorium, tenkrát nazývané *Dácie*, přešlo pod nadvládu Říše římské. Rumunsko následně ovládly nejrůznější národy, např. osmanští Turci nebo Rusové. Změna nastala až v roce 1857, kdy kníže Alexandr Cuza sjednotil Moldavsko a Valašsko a o pět let později vznikl samostatný stát s názvem Rumunsko. Po druhé světové válce byla v zemi nastolena komunistická diktatura, která byla svržena v roce 1989 za vlády Nikolae Ceausesca, jenž byl i se svou ženou následně popraven. Avšak i po pádu Ceausescovy nadvlády se svých potíží Rumunsko ani zdaleka nezbavilo. Země stále bojuje s problémy jako je nedostatečná infrastruktura, vysoká nezaměstnanost nebo nedostatek veřejných financí.

Rozloha tohoto státu činí 238 391 km², na konci roku 2009 zde žilo 21,5 mil. obyvatel, tzn., hustota osídlení je tedy 90 obyvatel na 1 km². V zemi žije 89,5 % Rumunů, 6,6 % Maďarů, 2,5 % Romů, 0,3 % Němců a Ukrajinců, 0,2 % Turků, 0,1 % Srbů, Tatarů a Slováků. Stejně jako v Bulharsku je majoritním vyznáním Pravoslaví (86,7 %). Dále je zde zastoupeno 4,7 % římsko - katolíků, 3,2 % reformovaných a 0,9 % řecko-katolíků. Úředním jazykem je Rumunština, peněžní jednotkou je 1 Leu (RON).

Povrch této země je téměř stejnou mírou rozdělen mezi rovinu, pahorkatinu a hory. Největším pohořím jsou Karpaty, které se táhnou přes 965 kilometrů skrze celý stát. Karpaty jsou rozděleny do třech hlavních částí, kterými jsou Východní (Orientální) Karpaty, Jižní Karpaty (také nazývány jako Transylvánské Alpy) a Západní Karpaty. Jak je dobře známo, na území Rumunska se také nachází moře – Černé moře, které je díky své kontinentální povaze charakteristické mírným přílivem a silnou slaností. Nejdelší řekou Rumunska je *Mures* (473 mil na rumunském území). Díky různorodému rumunskému terénu se zde nachází více než 3 700 rostlinných a 33 792 živočišných druhů.²⁷

²⁷ www.romaniatourism.com, 2011b.

3.2 Politický systém zemí

Obě země jsou členy mnoha významných mezinárodních institucí jako např. Organizace spojených národů, Severoatlantické aliance, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Rada Evropy, IMF, Světová obchodní organizace, Evropská rada pro obnovu a rozvoj atd. Bulharsko s Rumunskem zároveň současně vstoupily do Evropské Unie 1. ledna 2007.

3.2.1 Politický systém Bulharska

Bulharsko se svým státním zřízením řadí mezi **parlamentní republiky** a řídí se Ústavou z července roku 1991, jenž je nadřazená všem ostatním zákonům.

Nejvyšším zákonodárným orgánem je **Lidové shromáždění**, ve kterém zasedá 240 poslanců. Tento parlament je **jednokomorový** a jeho zástupci jsou voleni ve čtyřletých intervalech. Současná sestava (únor 2011) je tvořena vítěznou pravicovou stranou *Občanů za evropský rozvoj Bulharska* s mandátem 116 hlasů, dále pak zde zasedá *Bulharská socialistická strana* (levice), *Hnutí za práva a svobody* (etnická strana bulharských Turků), *Ataka* (nacionalistické pravicové hnutí), *Modrá koalice* (složena z Unie demokratických sil, Demokratů za silné Bulharsko a Bulharského zemědělského národního svazu) a pravicová strana *Řád, zákonnost a spravedlnost*.²⁸

Nejvyšším výkonným orgánem je **Rada ministrů** (vláda), která má 20 členů. Současně vládě (únor 2011), která byla volena v roce 2009, předsedá *Boyko Borissov*. Vláda řídí veškerou vnitřní a zahraniční politiku státu, včetně implementace státního rozpočtu, spravuje majetek státu, schvaluje mezinárodní smlouvy apod.

Hlavou státu je **prezident**, jehož kompetence jsou velmi podobné prezidentu ČR. Prezident je volen v přímých volbách na pětileté období, přičemž může získat maximálně dva mandáty. Současným prezidentem (únor 2011) je *Georgi Parvanov*. V této zemi také existuje funkce místoprezidenta.

²⁸ www.mzv.cz, 2011f.

3.2.2 Politický systém Rumunska

Rumunsko je, stejně jako Bulharsko, republikou, jejímž hlavním dokumentem je Ústava, schválena v r. 1991 a později (v roce 2003) došlo k její novelizaci.

V čele státu stojí **prezident**, je volen přímo a jeho pravomoci jsou poměrně silné (podobně jako ve Francii). Např. jmenuje vládu, předsedu vlády, může rozpustit parlament, může se zúčastnit zasedání vlády a předsedat tomuto zasedání, uzavírá mezinárodní dohody, vypisuje referenda, společně s parlamentem a za mimořádných podmínek i sám vyhláší mobilizaci a výjimečný stav, předsedá nejvyšší radě obrany státu, propůjčuje vyznamenání, uděluje milost, jmenuje soudce apod. Proto se také často ve spojení s Rumunskem hovoří o **poloprezidentském systému**. Prezident, jenž musí dosáhnout minimálně 35 let, je volen na pětileté období. Zvolen může být maximálně dvakrát za sebou. Od roku 2004 je prezidentem *Traian Basescu*, který svůj post obhájil i v roce 2009.

Rumunský parlament je **dvoukomorový**, skládá se z **Poslanecké sněmovny** (334 poslanců) a **Senátu** (137 senátorů). Členové těchto komor jsou voleni jednou za čtyři roky a váha jejich pravomocí je, stejně jako jejich kompetence, srovnatelná. Mezi hlavní činnosti parlamentu patří přijímání zákonů, jmenování a odvolávání vybraných vysokých státních úředníků a provádění parlamentní kontroly. Parlament má také ve své kompetenci odvolat prezidenta (v případě velezrady). Úspěšnými stranami ve volbách z roku 2008 se staly *Demokratická liberální strana* (51 mandátů v Senátu a 115 v Poslanecké sněmovně) spolu se *Sociálně demokratickou stranou*, které se spojily v koalici s *Konzervativní stranou* (49 Senátorů a 114 Poslanců). V parlamentu jsou také zastoupeny strany jako *Národní liberální strana* a *Demokratický svaz Maďarů v Rumunsku*. Zákon dále stanovuje 18 mandátů rezervovaných speciálně pro národnostní menšiny.

V čele Současného (únor 2011) výkonného orgánu – **vlády**, stojí premiér *Emil Boc*. Premiér je odpovědný za řízení činnosti vlády a její koordinaci. Rumunská vláda je politicky odpovědná parlamentu. Vládě může být vyslovena nedůvěra pouze za podmínky souhlasu většiny jak poslanců, tak zároveň i senátorům na společné schůzi.

Soudní systém této země je složen ze čtyř úrovní, jako první a nejvyšší jsou Soudy první instance (188), dále pak Soudní dvory (42), Odvolací soudy (15) a Vrchní precedenční soud.

Dále pak zde fungují tři specializované soudy – Ústavní soud, Účetní soudy a Vojenské soudy.²⁹

3.3 Ekonomická charakteristika zemí

3.3.1 Ekonomická charakteristika Bulharska

V tabulce 3.1 jsou vyobrazeny vybrané indikátory bulharské ekonomiky. Jasným důkazem toho, že Bulharsko je opravdu nejchudší zemí v celé EU je hned první vybraný ukazatel, a to HDP/obyvatele (% EU 27=100), který nedosahuje ani padesátiprocentní úrovně, ačkoli se neustále zvyšuje. Bulharsko se již dlouhou dobu potýkalo s velmi vysokou mírou inflace, která se v roce 2008 dokonce vyšplhala na dvojciferné číslo, a to na 12 %. Hlavní příčinou tohoto stavu byl vysoký růst ekonomiky ve spojení s růstem cen potravin, energií a surovin. Dnes už jsou však tyto hodnoty minulostí. Co se ovšem Bulharům velice daří je krotit svůj vládní dluh, který během deseti let dokázali zredukovat ze skoro 70 % na „pouhých“ 14,7 % HDP.

Tabulka 3.1: Vybrané ekonomické ukazatele bulharské ekonomiky

Ukazatel	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP/obyv. (% EU=100)	30	32	34	35	37	38	40	44	44	N/A
Reálný ekon. Růst (%)	4,2	4,7	5,5	6,7	6,4	6,5	6,4	6,2	-4,9	-0,1
Míra zaměstnanosti (%)	49,7	50,6	52,5	54,2	55,8	58,6	61,7	64	62,6	N/A
Míra inflace (%)	7,4	5,8	2,3	6,1	6	7,4	7,6	12	2,5	3
Vládní dluh (% HDP)*	67,3	53,6	45,9	37,9	29,2	21,6	17,2	13,7	14,7	N/A

Pozn.: N/A - Data nejsou k dispozici

*Vládní konsolidovaný dluh

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

Podle vyjádření bulharské vlády má stínová ekonomika v této zemi 10 – 12% podíl na celkovém HDP (přibližně 4 miliardy EUR ročně), ovšem analýzy nezávislých expertů předpokládají mnohem vyšší podíl v hodnotě 35 – 40 % (přibližně 15 miliard eur). Velká část šedé ekonomiky je tvořena pracemi na černo především v sektoru stavebnictví. V této souvislosti jsou dalším problémem také daňové úniky, které vznikají při vyplácení mezd „bokem“. Tento problém se týká snad všech zaměstnanců a zaměstnavatelů všech sektorů ekonomiky Bulharska. Hlavními příčinami takového chování je jak úsilí vyhnout se platbě

²⁹ Halásková, 2009.

daní, tak i mnohdy komplikované a psychicky náročné spolupráci s rozsáhlým byrokratickým aparátem. V souvislosti s dnešním stavem bulharské ekonomiky, poznamenané hospodářskými problémy dnešní doby, je na tento problém stále více poukazováno.³⁰

Průmysl v Bulharské republice má na tvorbě celkového HDP zhruba 25% podíl. Jeho velkým problémem je však stále nízká přidaná hodnota (20 %), jejíž příčinou je nízká efektivita výroby v oblastech jako výroba ropných, potravinářských, tabákových a metalurgických produktů, dále pak nízká produktivita práce, velká energetická náročnost, nedostačující pokrok v inovacích, zdlouhavé implementování nových technologií a nízký příliv zahraničních investic. Nejvíce těženou surovinou v Bulharsku je uhlí, do roku 2009 se zde taky ve velké míře těžil plyn, útlum však nastal po skončení těžby v podmořském nalezišti Galata. Na tomto území se nachází také naleziště ropy, ta jsou ale naprosto nedostačující pro domácí spotřebu a tak je, jako většina evropských zemí, Bulharsko naprosto závislé na jejím dovozu.

Dalším významným průmyslovým odvětvím je **textilní průmysl**, i když v souvislosti s hospodářskou krizí produkce textilních výrobků významně klesla. Odvětví je orientováno zejména proexportně a továrny na zpracování textilií se nacházejí hlavně v okolí Plovdivu, Ruse, Slivenu a v jihovýchodní části země. V rámci **strojírenského průmyslu** se tato země zaměřuje především na subdodávky pro zahraniční firmy. Nejvýznamnějším subjektem **chemického průmyslu** nejenom na území Bulharska, ale také na území celého Balkánu, je firma *Lukoil Neftochim Burgas*, dalšími významnými hráči jsou např. výrobci ropných olejů firma *Prista Oil* nebo *Megachim* atd.

Zemědělství Bulharska je orientováno především na pěstování obilovin, zeleniny a vinné révy. Tradičními výrobky jsou sýry, tabákové výrobky, rostlinné oleje atd. Vyrábí se zde okolo třiceti druhů piva a víno má také nezastupitelné místo, ročně se ho na trh dodá až 1,8 mil. hektolitřů.

Podíl **služeb** na HDP je přibližně 60%, nejvýznamnější složkou jsou turisticky zaměřené služby.

³⁰ www.mzv.cz, 2009c.

3.3.2 Ekonomická charakteristika Rumunska

Celkový ekonomický výstup země je tvořen podílem jednotlivých odvětví v poměru: 50,1 % služby, 23,8 % průmysl, 9,8 % stavebnictví a 6,3 % zemědělství, rybolov a lesnictví.³¹ V roce 2009 si Rumunsko vzalo objemnou půjčku od různých mezinárodních finančních institucí jako reakci na dopad hospodářské a finanční recese. Celkově si půjčilo 19,96 mld. EUR, konkrétně 12,95 mld. EUR od Mezinárodního měnového fondu, 5 mld. EUR od evropské Komise, 1 mld. EUR od Světové banky a 1 mld. EUR od Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Již v červenci 2010 přišlo na rumunský účet pátá tranše od IMF ve velikosti 900 mil. EUR a v září téhož roku IMF schválil další tranši o objemu 884 mil. EUR. V roce 2010 také byla vyplacena třetí tranše od EU v hodnotě 1,15 mld. EUR.³²

Kromě neustále se zvyšujícího zadlužování Rumunska se tato země potýká s mnoha dalšími vážnými problémy. Vláda se například snaží zjednodušit poměrně složitý systém mezd pro státní zaměstnance, neboť zde bylo zavedeno uplatňování více než dvaceti různých zákonů pro odlišné kategorie státních zaměstnanců. Počátkem července roku 2010 došlo také ke snížení mezd paušálně o 25 %. Dalším problémem je poněkud nevypočitatelné jednání vlády, které poměrně destabilizuje a znervózňuje místní podnikatelské subjekty. Zárným příkladem může být zvýšení základní sazby DPH z 19 na 24 %, ke kterému došlo 1. 7. 2010, pouze čtyři dny od oznámení tohoto záměru. Ani stav pracovního zákoníku není v takové kondici, ve které by mohl zajistit konkurenceschopné a pružné podmínky na rumunském pracovním trhu tak, aby se zdejší podniky mohly poměřovat se zahraničními konkurenty. Rumunsko se podobně jako ostatní státy bývalého Východního bloku potýká s nadměrně vysokou mírou korupce, neefektivností a nepružností veřejné správy a pomalou reformou justice.³³

Stav a regionální rozložení rumunského **průmyslu** je z velké části dáno historickým vývojem a formováním a následným oddělením průmyslových a zemědělských oblastí. Mezi průmyslově vyspělejší oblasti můžeme zařadit například oblast Sedmihradsko (které kdysi patřilo svou větší částí pod Rakousko-Uhersko), převážnou část Maramureše (na severozápadě při hranici s Maďarskem a Ukrajinou), Bukurešť a jeho okolí (Ploješť, Pitešť, Krajov, Jasa a Konstanca). Limitujícím faktorem v rámci průmyslu této země zůstává nedostatek přílivu zahraničních investic a zájem investorů vůbec. Mezi důležité oblasti průmyslu patří **hutnictví** (které do velké míry ovládá firma MITTAL), **chemický průmysl**

³¹ www.mzv.cz údaje z roku 2009.

³² www.mzv.cz, 2011b.

³³ Tamtéž.

(jehož budoucnost se pravděpodobně nachází ve sféře zpracování ropy a ropných derivátů) **elektrotechnika a elektronika** (které mají vysoký potenciál dalšího rozvoje).³⁴

Zemědělství je v rumunských podmínkách nakloněno pěstování především obilnin, kukuřice, cukrové řepy, slunečnice, sojových bobů, brambor, ovoce, vinné révy, konopí a lnu. Podíl tohoto odvětví na HDP má klesající tendenci. Zemědělský sektor je charakteristický technickou zaostalostí a nedostatečností, roztržitostí a neefektivností. Předpokládá se, že prakticky polovina obyvatelstva stále žije na venkově. Snad jediný světlý bod v rumunské tmě představuje oblast vinařství, kde došlo k privatizaci a k růstu kvality a úrovně trhu.

Jak už bylo dříve uvedeno, sektor **služeb** se na tvorbě celkového HDP podílí z 50 %. Ačkoli je jedním z nejperspektivnějších odvětví rumunské ekonomiky, mnohé problémy se ani této oblasti zdaleka nevyhnuly. Mezi ty zásadní můžeme zařadit kulturu a přístup k těmto činnostem a spornou kvalitu poskytovaných služeb (ať už v rámci cestovního ruchu nebo například služby komunálního charakteru). Vývoj vybraných základních ekonomických ukazatelů reprezentuje následující tabulka.

Tabulka 3.2: Vybrané ekonomické ukazatele rumunské ekonomiky

Ukazatel	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP/obyv. (% EU = 100)	28	29	31	34	35	38	42	47	46	N/A
Reálný ekon. Růst (%)	5,7	5,1	5,2	8,5	4,2	7,9	6,3	7,3	-7,1	N/A
Míra zaměstnanosti (%)	62,4	57,6	57,6	57,7	57,6	58,8	58,8	59	58,6	N/A
Míra inflace (%)	34,5	22,5	15,3	11,9	9,1	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1
Vládní dluh (% HDP)	25,7	24,9	21,5	18,7	15,8	12,4	12,6	13,4	23,9	N/A

Pozn.: N/A - Data nejsou k dispozici

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

3.3.3 Zahraniční obchod

V posledních letech (2008 - 2010) je v rámci **zahraničního obchodu Bulharska** největším obchodním partnerem EU (dovoz i vývoz do zemí unie přesahuje 60 % celkového bulharského dovozu a vývozu). Nejvíce se vyváží tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu, dále pak průmyslové spotřební zboží, stroje a dopravní prostředky, minerální paliva a maziva nebo také potraviny a živá zvířata. Dováženy jsou hlavně komodity jako stroje

³⁴ www.mzv.cz, 2011b.

a dopravní prostředky, minerální paliva, maziva, chemikálie a tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu.³⁵ Následující tabulka uvádí přehled obchodní bilance v mld. EUR v období 2006 – 2009.

Tabulka 3.3: Obchodní bilance Bulharska (mld. EUR)

Ukazatel	2006	2007	2008	2009
Vývoz	12,01	13,51	15,20	11,78
Dovoz	17,57	20,76	23,80	15,87
Saldo	- 5,56	- 7,25	- 8,60	- 4,08

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011; vlastní úprava

Rumunsko v letech 2006 – 2009 nejvíce dováželo zboží a suroviny z Německa, dále pak z Itálie, Ruska, Francie, nebo také Turecka. Vývoz směřoval především do Itálie, Německa, Francie, Velké Británie nebo Turecka. Nejčastější se z této země v roce 2009 vyvážely dopravní prostředky (především osobní automobily), stroje, oděvy, elektrická zařízení, ocel a železo a petrochemické produkty. V témže roce byly nejvíce importovány opět dopravní prostředky, stroje, chemické produkty, průmyslové stroje, ropa, ropné produkty, textilní zboží a elektrické přístroje. Obchodní bilanci v letech 2006 - 2009 znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 3.4: Obchodní bilance Rumunska (mld. EUR)

Ukazatel	2006	2007	2008	2009
Vývoz	25,85	29,39	33,63	29,12
Dovoz	40,7	50,99	56,34	38,9
Saldo	-14,85	-21,6	-22,71	- 9,78

Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2011; vlastní úprava

3.4 Regionální struktura Bulharska a Rumunska

3.4.1 Administrativně správní členění Bulharska

Bulharsko se člení na 28 oblastí, které jsou řízeny oblastními administracemi. Tyto oblastní administrace řídí **vedoucí** (tzv. „*oblasten upravitel*“), jehož do funkce jmenuje vláda. V Bulharsku existuje **jednostupňový systém správního členění**. Na úrovni místní samosprávy operuje **obecní rada** (tzv. *obštinski sovet*), jejíž členové jsou voleni na funkční

³⁵ www.mzv.cz, 2011g.

období čtyř let. Výkonná moc je v rámci obce zajišťována **starostou** („*kmet*“), který je také volen na čtyři roky. V této zemi se nachází 268 municipalit, z toho 264 obcí.

Hlavní město je *Sofie*, další velká města jsou Plovdiv, Varna, Burgas, Ruse, Stará Zagora, Pleven, Dobrič, Sliven, Šumen, Pernik, Pazardžik.³⁶

3.4.2 Administrativně správní členění Rumunska

Po reformě, která proběhla po pádu komunistického režimu, došlo v roce 1991 k teritoriální decentralizaci státní správy. Od té doby se institucionální uspořádání země nese ve dvou rovinách – ústřední a územní. Mezi ústřední orgány řadíme vládu, jednotlivá ministerstva a prezidenta. Vláda dále pak na územní úrovni jmenuje tzv. **prefekty**, vrcholové úředníky krajů a hlavního města Bukurešť, a zřizuje jednotlivé decentralizované ministerské a ostatní instituce v krajích. V rámci místní samosprávy jsou již městská a obecní zastupitelstva volena přímo.

Rumunsko je rozděleno do 41 **žup** (podobné českým krajům) a hlavní město *Bukurešť* (dalšími velkými městy jsou Konstanca, Temešvár, Jasy, Kluž, Brašov, Oradea, Arad atd.). V každé župě je tedy správa rozdělena mezi **prefekta**, jenž zastupuje státní správu na územní úrovni, a tzv. **župní radu** a jejího **předsedu**, kteří jsou reprezentanty samosprávy. Prefekt je nejvyšším představitelem tzv. **prefektury** – úřadu prefekta, jejíž činnost je upravena legislativou. Prefekt nesmí být představitelem žádné politické strany a je jmenován vládou na dobu neurčitou. Ve své podstatě dohlíží na dodržování ústavy, rumunských zákonů, ověřuje zákonnost správních aktů v rámci rozhodování místních orgánů, dohlíží na realizaci cílů vytčených vládním programem, spolupracuje s orgány místní správy, vydává a eviduje pasy, řidičská oprávnění, doklady nezbytné k registraci vozidel apod.

Župní rada je orgán volený na 4 roky, v čele stojí **předseda** a jeho dva **náměstci** (viceprezidenti). Župní rada organizuje a řídí fungování místních veřejných organizací a služeb, schvaluje organizační řád župní rady, řídí socio-ekonomický rozvoj župy, hospodaří s jejím majetkem, spolupracuje s ostatními institucemi apod.

Bukurešť má jako hlavní město Rumunska zvláštní postavení, některé jeho rysy jsou totiž župám velice blízké, poněvadž zde také funguje prefektura v čele s prefektem (ten má zde 3 zástupce). Existuje zde ale dvouúrovňová samospráva – tzv. celobukurešťská a sektorová (nebo také obvodní). První z nich funguje v rámci bukurešťské radnice, kde je

³⁶ www.mzv.cz, 2011a.

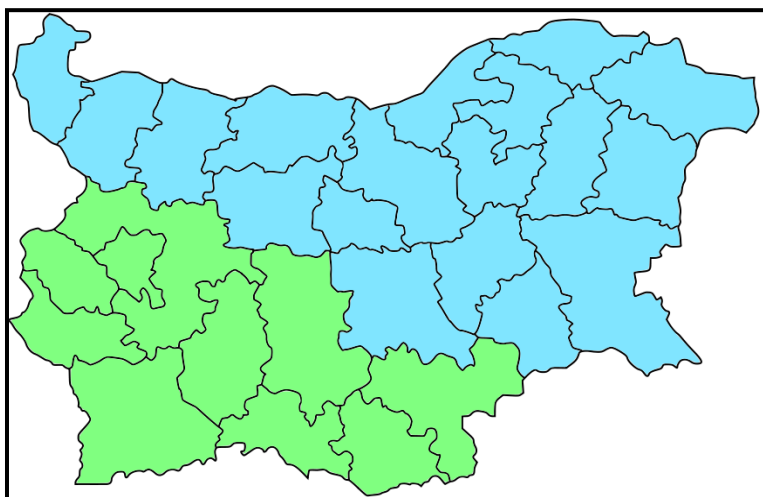
hlavním orgánem generální rada, v jejímž čele stojí **generální starosta**. Bukurešť se také dělí do šesti sektorů a každý má následně svou vlastní radnici, starostu i místní radu.

Na místní neboli lokální úrovni je řízení samosprávy v rukou **radnice**. Jejím vrcholovým představitelem je **starosta**, volený v přímých volbách na dobu čtyř let. Starostův hlavní zástupce je **místostarosta**, který je volen **obecní (místní) radou**, složenou z obecních **radních**. V Rumunsku se nachází celkem 3 173 obcí (z toho 2 854 venkovských obcí, 211 měst a 108 obcí).³⁷

3.4.3 Nomenklatura územních statistických jednotek Bulharska

V souvislosti s přistoupením Bulharska do EU v roce 2007 bylo nutné, stejně jako v ostatních členských státech, zavést nomenklaturu územních statistických jednotek NUTS. Bulharsko je rozděleno do dvou regionů **NUTS I** – severní a jižní, jejichž hranice byly utvořeny tak, aby odrážely kritérium počtu obyvatel dle nařízení o NUTS. Průměrný počet obyvatel na jeden NUTS I je necelé 4 miliony. Na úrovni Bulharska se těmto územím říká *Rajoni*. Severní oblast (tzv. *Severna i Iztochna Bulgaria*) s rozlohou 68 330 km², zahrnuje jihovýchodní část území (*Severozapaden, Severen tsentralen, Severoiztochen a Yugoiztochen*), zatímco v jižní části (*Yugozapadna i Yuzhna Tsentralna Bulgaria* o velikosti 42 672 km²), jak je vidět v následujícím obrázku, leží pouze jih a jihozápad (patří zde *Yugozapaden a Yuzhen tsentralen*).³⁸

Obrázek 3.1: Regiony NUTS I v Bulharsku

Zdroj: www.en.wikipedia.org, 2011; vlastní úprava

³⁷ Halásková, 2009.

³⁸ Regions in the European Union, 2007.

Regiony **NUTS II**, znázorněné na obrázku 3.2, se na národní úrovni nazývají *Rajoni za planirane*, nachází se jich zde celkem 6 (obr. 3.2) a průměrně každý rozlohou zaujímá 18 500 km². Jmenovitě je to *Severozapaden*, *Severen tsentralen*, *Severoiztochen*, *Yugoiztochen*, *Yugozapaden* a *Yuzhen tsentralen*. Průměrný počet obyvatel v jedné oblasti je 1,28 milionů.³⁹

Obrázek 3.2: Regiony NUTST II v Bulharsku

Zdroj: Český statistický úřad, 2011; vlastní úprava

Bulharsko je dále pak rozděleno do 28 jednotek **NUTS III**, s průměrnou rozlohou na jeden NUTS III 3 964 km² a průměrným počtem obyvatel 276 tisíc. NUTS III jsou zde pojmenovány jako *Oblasti*.

Nejmenšími jednotkami této soustavy jsou jednotek **LAU I** (tzv. *Obshtini*) a **LAU II** (*Naseleni města*). Kompletní přehled územního rozdělení NUTS je zobrazen v příloze č. 2.

³⁹ Regions in the European Union, 2007.

Tabulka 3.5: Vybrané ekonomické ukazatele Bulharských regionů NUTS II (2008)

Ukazatel	Severozapaden	Severen tsentralen	Severoiztochen	Yugoiztochen	Yugozapaden	Yuzhen tsentralen
HDP/obyv. (% EU = 100)	28	30	37	36	73	30
Reálný ekon. růst	4	7	9	9	9	3
Míra zaměstnanosti (%)	59,3	58,6	62	62,3	71	62,4
Výdaje na VaV (% HDP)	0,12	0,09	0,22	0,18	0,77	0,36
Domácnosti s přístupem na internet (%)	17	21	25	21	36	22

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

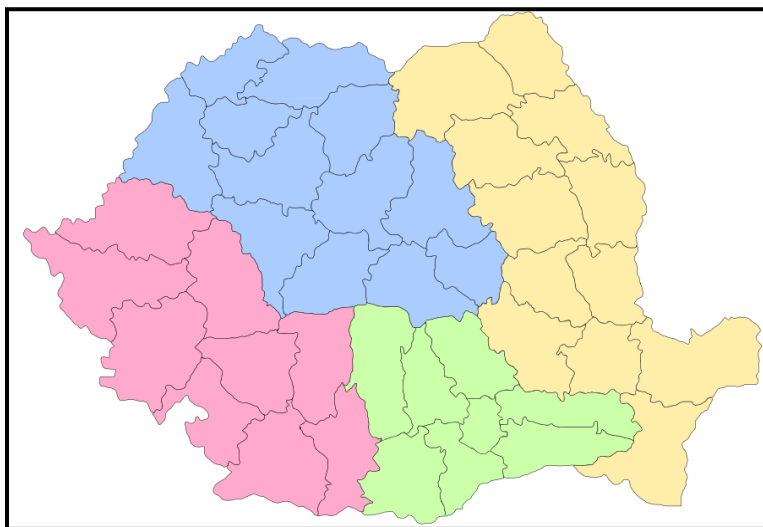
Dle přehledu ekonomických ukazatelů v tabulce 3.5 je očividné, že **rozdíly v jednotlivých regionech jsou markantní**. Zatímco HDP/obyv. někde nedosahuje ani 30 %, jinde je tato hodnota přes 70 % (přičemž není náhodou, že se v tomto regionu nachází hlavní město Bulharska – Sofie). Region **Yugozapaden** vychází nejlépe také u většiny ostatních ukazatelů.

3.4.4 Nomenklatura územních statistických jednotek Rumunska

Vzhledem k velikosti této země má Rumunsko 4 regiony **NUTS I** (*Macroregiunea unu, Macroregiunea doi, Macroregiunea trei a Macroregiunea patru*) jak uvádí obrázek č. 3.3. Rumunský název pro oblasti spadající do NUTS I je *Macroregiunea*. Průměrná rozloha těchto regionů je 57 500 km². Počet obyvatel se v těchto regionech pohybuje v rozmezí 4 240 tisíc až 6 582 tisíc.⁴⁰

⁴⁰ Regions in the European Union, 2007.

Obrázek 3.3: Regiony NUTS I v Rumunsku

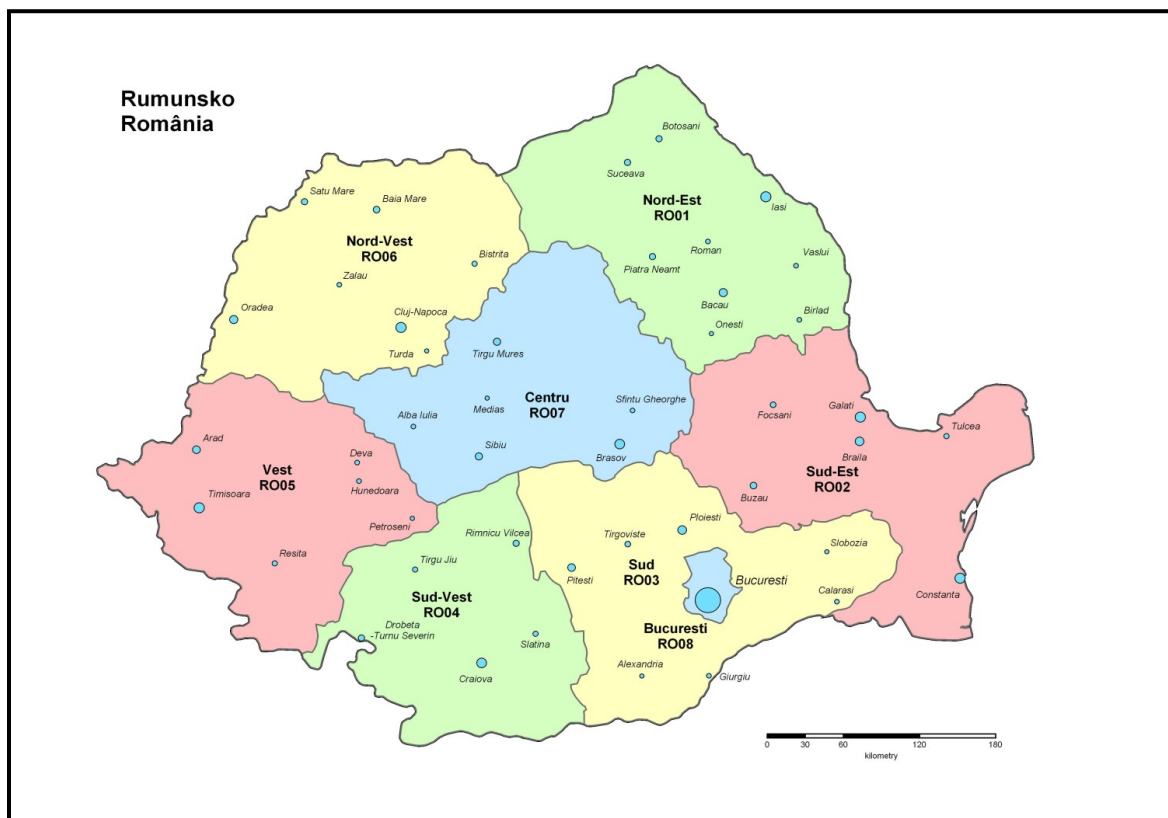

Zdroj: www.en.wikipedia.org, 2011; vlastní úprava

Rumunsko je dále rozděleno do osmi regionů **NUTS II**, znázorněných na obr. 3.4. Jsou jimi *Nord - Vest*, *Centru*, *Nord – Est*, *Sud – Est*, *Sud – Muntenia*, *Bucuresti – Ilfov*, *Sud – Vest Oltenia* a *Vest*. Území o rozloze odpovídající NUTS II je v Rumunsku nazýváno *Regiuni*. Průměrný počet obyvatel žijících na tomto území je 2,7 milionů, průměrná rozloha je 28 750 km².⁴¹

⁴¹ Regions in the European Union, 2007.

Obrázek 3.4: Regiony NUTS II v Rumunsku

Zdroj: www.en.wikipedia.org, 2011; vlastní úprava

Území úrovně **NUTS III**, neboli rumunsky *Judet*, nabývá velikosti od 229 km² do 8 542 km². Těchto územních jednotek je zde celkem 42 průměrně je obývá 5,476 mil. obyvatel.

Pro jednotky **LAU I** neexistuje žádný specifický název, avšak území **LAU II** je označováno jako *Comuni*, *Municipu* nebo *Orase*.⁴²

Úplný přehled územní klasifikace NUTS lze zhlédnout v příloze č. 3.

Situace, v rámci regionálních rozdílů je velice podobná jako v Bulharsku, viz. tabulka 3.6. **Dominantní postavení** má opět region, ve kterém sídlí hlavní město Bukurešť, **Bucuresti-Ilfov**. Ovšem rozdíl v HDP/obyvatele je mnohem rapidnější, zatímco zde tento ukazatel dosahuje 113 % celé EU, v žádném jiném regionu se této hodnotě ani zdaleka neblíží. Naopak na území Nord-Est je situace úplně jiná, HDP/obyvatele je pouhých 29 %. Region Bucuresti-Ilfov má také zaznamenán nejvyšší ekonomický růst, výdaje na výzkum

⁴² Region in the European Union, 2007.

a vývoj, 50 % domácností je zde připojeno k internetu a také je zde největší zaměstnanost, i když rozdíl není takový, jaký by se dal v souvislosti s vysokým HDP/obyvatele očekávat.

Tabulka 3.6: Vybrané ekonomické ukazatele Rumunských regionů NUTS II (2008)

Ukazatel	Nord-Vest	Centru	Nord-Est	Sud-Est	Sud-Munténia	București-Ilfov	Sud-Vest Oltenia	Vest
HDP/obyv. (EU27=100)	41	45	29	39	39	113	36	51
Reálný ekon. růst (%)	3	7	7	15	15	23	9	6
Míra zaměstnanosti (%)	56,4	56,6	60,5	55,3	61,1	63,3	60	59,3
Výdaje na VaV (% HDP)	0,45	0,14	0,39	0,18	0,35	1,42	0,21	0,31
Domácnosti s přístupem na internet (%)	30	26	23	31	24	50	27	31

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

Pohled na regionální disparity v Bulharsku a Rumunsku bude více přiblížen v následující kapitole, která je věnována především komparaci a analýze jednotlivých regionů na národních úrovních. Bude zde také provedeno srovnání těchto zemí mezi sebou a s Českou republikou.

4 Analýza vybraných indikátorů regionálních disparit v regionech NUTS II Bulharska a Rumunska a komparace s Českou republikou.

Tato kapitola je zaměřena především na bližší pohled do jednotlivých regionů NUTS II na území Bulharska a Rumunska s využitím některých vybraných strukturálních ukazatelů EU. Strukturální ukazatele budou následně porovnány pomocí tzv. *bodové metody* a *metody semaforu*, které nám umožní rychlý a komplexní přehled o situaci na jednotlivém území, s jehož pomocí bude možno určit, který region je více či méně vyspělý, a jak hlubokým disparitám se zde čelí.

4.1 Metody vhodné pro hodnocení regionálních disparit

Existuje řada způsobů, jak hodnotit regionální disparity, využívanými metodami jsou např.⁴³:

- *metoda meziregionální komparace*, v rámci které jsou analyzovány a porovnávány jednotlivé regiony, snažíce se najít společné a odlišné vlastnosti v jejich vývoji,
- *metody využívající Geografický informační systém*, kdy se k hodnocení regionálních disparit využívají počítačové programy zaměřené na zpracovávání geografických dat, jejichž výsledky jsou následně vyobrazeny v podobě map,
- *míra variability*, která k vyhodnocení regionálních disparit využívá směrodatnou odchylku a variační koeficient,
- *vícerozměrné statistické metody*, do nichž jsou zařazeny metody jako metoda hlavních komponent a faktorová, shluková či diskriminační analýza,
- *shluková analýza* zahrnuje metody slučující různé objekty do co nejvíce stejnorodých celků, které se zpravidla označují jako shluky nebo klastry,
- *faktorová analýza*, umožňující nalézt příčiny rozdílnosti daných indikátorů určených k popisu regionálních disparit,
- *simplicistní model*, který přispívá k obohacení metodologie využívané při strategické situační analýze regionů,
- *metoda reálné konvergence*, zhodnocující vývoje daných indikátorů, které charakterizují disparity, a určující zda jde o konvergenci (rozdíly se zmenšují) nebo divergenci (rozdíly se zvětšují),

⁴³ Kutscherauer, 2010.

- *upravený teritoriální Giniho koeficient*⁴⁴, který porovnává rozdíly GDP na obyvatele, neboť v tomto případě se GDP/obyvatele považuje jako ukazatel rozdílů v příjmech mezi obyvateli jednotlivých regionů,
- *metoda umělých neuronových sítí*, založená na výkladu analyzovaných dat pomocí Kohonenovy mapy (umělé neuronové sítě, vybavené učícím algoritmem bez učitele).

V České republice je nejvíce využívanou metodou metoda *meziregionální komparace*, která funguje na principu porovnávání jednotlivých regionů a souvisejících procesů na základě předchozí analýzy. Cílem této metody je definovat společné a odlišné rysy v rámci vývoje regionů a jejich srovnání. Při aplikování této metody však může dojít k určitým komplikacím jako např.⁴⁵:

- **časová a věcná srovnatelnost informací**,
- **kvalita a dostupnost informací**,
- **vedlejší faktory** (v souvislosti s analýzami regionálních disparit se musí brát ohled jak na různé priority a cíle různých území, tak také na rozdíly týkající se nerostného bohatství, politického nebo ekonomického prostředí jednotlivých regionů apod.),
- **objektivnost analýz**.

V rámci regionálního managementu a v souvislosti s poněkud problematickým sjednocením přístupu a výběru indikátorů vhodných k měření regionálních disparit se, kromě metod založených na meziregionální komparaci, velmi často využívají také *metody matematické*, statistické či škálovací (především pro jejich podrobnost a vypovídací schopnost). Jedná se o:

- metodu založenou na škálovacích technikách,
- metodu semaforu,
- metodu průměrné odchylky,
- bodovou metodu a
- metodu normované proměnné.

Každá z těchto metod má své klady i zápory, jejich použití je závislé jak na míře obtížnosti, s níž lze tyto metody aplikovat, tak také na souboru statistických indikátorů použitých pro toto hodnocení, poněvadž indikátory kvantitativního charakteru mohou být užity pouze

⁴⁴ Giniho koeficient byl navržen OECD za účelem hodnocení regionálních disparit. Zjednodušeně řečeno, Giniho koeficient porovnává rovnoměrnost rozdělení důchodů domácností dané země. Jeho hodnoty nabývají 0-1, čím je koeficient blíže 0, tím rovnoměrněji jsou důchody rozdělovány.

⁴⁵ Kutscherauer, 2010.

u některých metod.⁴⁶ S ohledem na zaměření této práce byly výchozími metodami, jako nejvhodnějšími prostředky pro základní charakteristiku, srovnání a měření úrovně konkurenceschopnosti, zvoleny metoda semaforu a bodová metoda.

4.1.1 Metoda semaforu

Metoda semaforu je specifickou podobou metody škálování a také se velice přibližuje proceduře očíslování. Princip je takový, že různým hodnotám indikátorů jsou přiřazeny specifické symboly odpovídající určité procentuální úrovni sledovaného indikátoru. Těmito specifickými symboly jsou nejčastěji, jak už sám název napovídá, barvy semaforu, tedy červená, žlutá a zelená, záleží na druhu škálování. Praxe je velice jednoduchá, neboť vhodný nástroj pro aplikování této metody obsahuje většina kancelářských balíků, nebo lze také využít MS Excel. Lze využít několika hodnotících škál⁴⁷:

- dvoubarevná škála, která k barevnému odlišení využívá dvou barev, přičemž ke každé z nich je přiřazena minimální nebo maximální hodnota a intenzita zabarvení se mění dle toho, jak se mění hodnota příslušného indikátoru,
- tříbarevná škála třídí hodnoty dle tří barev (zpravidla červená, žlutá a zelená), opět nastavených dle maxima a minima, přičemž střední barva (nejčastěji žlutá) odpovídá percentilu 50,
- datová čára, kde jsou jednotlivé indikátory odlišeny na základě délky příslušné datové čáry,
- škála vyjádřená pomocí sady ikon, kterými jsou očíslováni jednotliví ukazatelé. Sady ikon mohou být tři, čtyři nebo pětiobjektové.

Výhodami této metody jsou jednoznačně dobrá vizuální přehlednost, rychlost a bezproblémová analytická využitelnost.

4.1.2 Bodová metoda

„Východiskem bodové metody, jejímž autorem je americký matematik *M. K. Bennet*, je nalezení regionu, jenž v případě analyzovaného indikátoru dosahuje buďto maximální nebo minimální hodnoty.“⁴⁸ Pokud je pokles označen jako progresivní, v potaz je brána minimální

⁴⁶ Kutscherauer, 2010.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Kutscherauer, 2010, str. 113.

hodnota. Maximální hodnota bude naopak použita, pokud jako progresivní bude brán růst hodnoty příslušného indikátoru.

Tento region je následně bodově ohodnocen 1 000 body. Ostatní regiony získávají body v intervalu od 0 do 1 000, v závislosti na výši promile, kterou činí hodnota jejich vlastního indikátoru z dříve stanovené kritériální hodnoty. V případě, že je za toto kritérium považována hodnota minimální, ve výpočtu využíváme převrácenou hodnotu tohoto poměru.

Bodová hodnota jednotlivých indikátorů se v případě maxima určí dle rovnice (1)⁴⁹:

$$B_{ij} = \frac{x_{ij}}{x_{i \max}} \quad (1)$$

naopak v případě minima použijeme rovnici (2):

$$B_{ij} = \frac{x_{i \min}}{x_{ij}} \quad (2)$$

B_{ij} je bodová hodnota i-tého indikátoru pro j-tý region, x_{ij} je hodnota i-tého indikátoru pro j-tý region, $x_{i \max}$ je maximální hodnota i-tého indikátoru a $x_{i \min}$ je minimální hodnota i-tého indikátoru.

Tzv. „souhrnného indikátoru“ lze dosáhnout sečtením těchto vypočtených bodů. Dostaneme tak přehled o úrovni regionu a můžeme tedy stanovit míru disparit mezi danými regiony. To je také hlavní výhodou bodové metody, neboť můžeme porovnávat různé ukazatele měřené v různých jednotkách. Díky této možnosti pak dále můžeme provést celkový přehled regionů, a stanovit jejich celkové pořadí.

Kromě výše zmíněného postupu lze také využít jednu ze dvou **modifikací** výpočtu souhrnného indikátoru:

- kritériální hodnota indikátoru je stanovena pomocí hodnoty příslušného indikátoru, dosažené v konkrétním regionu, který je zpravidla brán jako **region vyznačující se optimálním vývojem**. V tomto případě pak může hodnota daného příslušného indikátoru přesáhnout 1 000 bodovou hranici,
- kritériální hodnota indikátoru je stanovena předem, a to zpravidla o expertně stanovené optimum, jehož by měl daný region dosáhnout. I zde může být hranice o hodnotě 1 000 překročena.

⁴⁹ Kutscherauer, 2010.

4.2 Východiska regionální analýzy

Následující analýza regionálních disparit regionů NUTS II Bulharska a Rumunska je založena na šesti vybraných indikátorech, vycházejících z již dříve zmíněných strukturálních ukazatelů. Indikátory jsou sledovány v referenčním období 2001-2008. Mezi porovnávané ukazatele byly zahrnuty:

- hrubý domácí produkt na obyvatele v PPS (% , EU 27=100),
- výdaje na výzkum a vývoj (% HDP),
- míra zaměstnanosti (15-64 let, %)
- míra dlouhodobé nezaměstnanosti (%),
- studenti navštěvující VŠ (věk 20-24 let, %),
- intenzita cestovního ruchu (počet ubytovacích zařízení).

HDP/obyv. v PPS (% , EU 27=100) měří ekonomickou aktivitu daného regionu. Pokud je tento ukazatel větší než 100, HDP/obyvatele je větší než činí průměr celé EU (27) a naopak. V rámci vybraných metod tedy bude díky svému charakteru **maximalizován**. V příloze č. 8 můžeme vidět, že nadprůměrných hodnot dosahuje pouze rumunský region *Bucuresti-Ilfov*, ostatní regiony obou států jsou většinou hluboko pod průměrem (např. bulharský region Severozapaden dosahoval v roce 2008 pouze 28 % průměru EU).

Výdaje na výzkum a vývoj (%) jsou vyjádřeny v podílu na HDP a určují, nakolik je daný region schopen vynakládat své prostředky na rozvoj v této oblasti. Obecně plynou největší výdaje z regionů, kde se nacházejí hlavní města, neboť jejich inovativní potenciál značně přesahuje možnosti ostatních regionů. Ani tyto dva státy nejsou výjimkou, na výzkum a vývoj region Yugozaapaden v roce 2008 vynakládalo 0,77 % HDP a Bucuresti-Ilfov 1,42 %, viz. příloha č. 11. I přesto tříprocentního cíle, vytyčeného v Lisabonské strategii a Evropě 2020, ani zdaleka nedosahují. Jelikož zde platí pravidlo čím více, tím lépe (stejně jako u HDP v PPS), budou výdaje na výzkum a vývoj opět **maximalizovány**.

Míra zaměstnanosti obyvatel (% , 15 – 64 let) je opět procentuálně vyjádřená hodnota jako podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva této věkové kategorie. **Maximalizace** ukazatele je zde taktéž na místě. V obou státech je největší zaměstnanost koncentrována v regionech Yugozaapaden a Bucuresti-Ilfov, tedy opět v centrech těchto zemí, podrobnější informace lze zhlédnout v příloze č. 9. Regionem s nejmenší zaměstnaností je v Bulharsku již zmiňovaný Severozapaden, v Rumusku je to region Centru.

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (%) se týká takové nezaměstnanosti, kdy daná osoba nemůže najít zaměstnání po dobu delší než 12 měsíců. Tento ukazatel bude vyjádřen procentuálně jako podíl na celkovém počtu nezaměstnaných osob a v rámci vybraných metod bude díky svému charakteru **minimalizován**. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v Bulharsku má ve všech regionech od roku 2003 klesající tendenci, která je zobrazena v příloze č. 7. Nejvíce dlouhodobé nezaměstnanosti je v regionech Severozapaden a Severoiztochen, region Yugozaapaden má této nezaměstnanosti nejméně. Ve většině Rumunských regionů je situace podobná (příloha č. 7), hodnoty pro rok 2008 se pohybují od 0,98 (Bucuresti-Ilfov) do 3,37 (Centru).

Ukazatel **Studenti navštěvující VŠ (%)** vyjadřuje podíl těchto studentů na populaci ve věkové kategorii 20 – 24 let. V rámci tohoto indikátoru jsou regionální rozdíly mezi regiony s nejvyšším a nejnižším procentem markantní. V příloze č. 10 můžeme vidět, že zatímco v regionu Yugozaapaden navštěvuje vysokou školu až 80 % populace dané věkové kategorie, v regionu Severozapaden jsou to pouhá 4 %. Podobná situace se objevuje také v Rumunsku, kde v regionu Sud-Muntenia bylo v r. 2008 pouze 17,5 % studentů vysokých škol, v Bucuresti-Ilfově jich bylo skoro patnáctkrát více (251,2 %, ukazatel zahrnuje také dojíždějící studenty). Indikátor zde bude, na rozdíl od předchozího, **maximalizován**.

Vývoj indikátoru **intenzity cestovního ruchu** je měřen dle počtu turistických ubytovacích zařízení. Počet těchto zařízení v letech 2001 až 2008 můžeme nalézt v příloze č. 12. Také tento poslední ukazatel bude, stejně jako u studentů navštěvujících VŠ, **maximalizován**.

4.3 Aplikace vybraných metod pro měření disparit v regionech NUTS II Bulharska a Rumunska

4.3.1 Metoda semaforu

V souvislosti s metodou semaforu bylo použito tříbarevného škálování. Barevné rozlišení bylo provedeno s pomocí klasické kombinace zelené, žluté a červené barvy. **Zelená** barva značí nejlepší výsledky ve srovnání s danými regiony, a zároveň tedy zvýrazňuje nejúspěšnější regiony v dané oblasti. **Červená** barva je naopak známkou zaostávajících a podprůměrných oblastí. **Žlutou** barvou jsou označeny regiony, které stojí někde mezi těmito dvěma extrémy. Situace tedy bude jednoznačně nejlepší (prozatím se však jedná spíše o utopii), pokud budou mít všechny regiony daných zemí zelenou barvu. Tabulka, která je složena z různých barev různých odstínů, vypovídá o značných disparitách. V případě platnosti přímé úměry „čím výše, tím lépe“, budou dané indikátory maximalizovány (ukazatelé s nejvyšší hodnotou budou označeny zeleně). Jediným indikátorem, kde tomu bude naopak, je dlouhodobá nezaměstnanost, neboť zde logicky platí úměra nepřímá.

Tabulka 4.1: HDP na obyv. v PPS (% , EU 27=100) v regionech NUTS II

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	26	27	27	27	28	26	27	28
Severen tsentralen	25	27	27	27	28	28	28	30
Severoiztochen	27	28	30	30	32	34	34	37
Yugoiztochen	28	28	31	32	34	34	33	36
Yugozapaden	41	45	49	51	54	60	67	73
Yuzhen tsentralen	23	23	26	27	28	29	29	30
Nord-Vest	26	28	30	33	33	36	40	41
Centru	28	31	33	34	34	38	42	45
Nord-Est	20	21	22	24	23	25	27	29
Sud-Est	25	26	28	31	30	32	34	39
Sud - Muntenia	22	24	25	28	29	32	34	39
Bucuresti - Ilfov	57	59	63	68	77	84	92	113
Sud-Vest Oltenia	24	23	26	28	27	30	33	36
Vest	30	32	35	39	39	45	48	51

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

Nejúspěšnějším regionem je v rámci ukazatele HDP/obyvatele v PPS jednoznačně Bucuresti-Ilfov. V tabulce 4.1 můžeme také vidět, jak hluboko pod průměrem EU (27) se bulharské a rumunské regiony nacházejí, a jaký obrovský rozdíl je i mezi nimi samotnými. Na jedné straně se tu nachází nadprůměrný rumunský region Bucuresti-Ilfov a na bulharské poměry relativně bohatý Yugozapaden, avšak na straně druhé se v obou zemích nachází takové regiony, které zatím nedosahují ani polovinu těchto hodnot (nemluvě o průměru států EU).

Tabulka 4.2: Výdaje na výzkum a vývoj (v % HDP)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	0,05*	0,1	0,1	0,12	0,11	0,14	0,15	0,12
Severen tsentralen	0,14*	0,2	0,17	0,16	0,08	0,1	0,08	0,09
Severoiztochen	0,26*	0,18	0,23	0,21	0,2	0,26	0,2	0,22
Yugoiztochen	0,17*	0,15	0,15	0,1	0,08	0,15	0,16	0,18
Yugozapaden	0,65*	1	0,99	1,01	0,94	0,85	0,79	0,77
Yuzhen tsentralen	0,07*	0,13	0,15	0,13	0,14	0,14	0,22	0,36
Nord-Vest	0,14	0,21	0,15	0,11	0,26	0,29	0,38	0,45
Centru	0,2	0,21	0,21	0,16	0,16	0,15	0,15	0,14
Nord-Est	0,18	0,15	0,15	0,17	0,2	0,28	0,36	0,39
Sud-Est	0,21	0,15	0,12	0,1	0,13	0,14	0,18	0,18
Sud - Muntenia	0,44	0,48	0,43	0,43	0,36	0,33	0,44	0,35
Bucuresti - Ilfov	1,04	0,98	1,09	1,11	1,08	1,23	1,31	1,42
Sud-Vest Oltenia	0,21	0,17	0,12	0,25	0,19	0,19	0,2	0,21
Vest	0,15	0,18	0,23	0,18	0,18	0,19	0,26	0,31

Pozn.: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

V souvislosti s celkovou vyspělostí a životní úrovní ve většině těchto regionů není divu, že výdaje na výzkum a vývoj nejsou ani zdaleka na prvním místě. I zde však existují disparity mezi jednotlivými regiony, o kterých vypovídá tabulka 4.2. Nejvíce je na tuto oblast vynakládáno v regionech zahrnujících hlavní města, absolutně nejvíc finančních prostředků vynakládá region Bucuresti-Ilfov. Ve většině regionů můžeme také rostoucí tendenci na financování. Pozorovat ale lze i ty opačné, např. region Yugozapaden, který sice stále v rámci Bulharska přispívá nejvíce, ale v souvislosti s podílem na HDP stále méně a méně. Těžko posoudit, zda je výzkum a vývoj financován stále méně, anebo se na vině poklesu podílí samotný způsob měření, tedy na kolik má na indikátor měřící úroveň financování vliv rychle rostoucí hodnota HDP regionu Yugozapaden, neboť právě zde můžeme nalézt úskalí takto porovnávaného financování výzkumu a vývoje.

Tabulka 4.3: Míra zaměstnanosti (15-64 let, v %)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	48,10*	48,40*	47,8	49,0	49,4	53,5	57,1	59,3
Severen tsentralen	50,18*	50,65*	49,7	51,6	52,5	53,8	57,0	58,6
Severoiztochen	50,10*	50,50*	49,7	51,3	55,6	58,2	59,8	62,0
Yugoiztochen	52,70*	53,20*	52,2	54,2	55,3	58,1	59,7	62,3
Yugozapaden	58,13*	58,65*	57,6	59,7	61,5	65,0	68,5	71,0
Yuzhen tsentralen	52,28*	52,65*	51,9	53,4	54,0	56,3	60,5	62,4
Nord-Vest	63,6	57,8	57,0	56,0	55,9	57,1	57,0	56,4
Centru	59,5	55,8	55,0	53,7	54,1	55,9	55,1	56,6
Nord-Est	65,2	59,1	59,7	62,3	61,4	60,0	61,3	60,5
Sud-Est	59,2	54,7	55,6	54,5	54,6	56,3	54,7	55,3
Sud - Muntenia	63,5	57,9	57,8	57,9	57,9	59,6	60,5	61,1
Bucuresti - Ilfov	56,8	56,9	56,4	59,6	59,3	62,8	62,4	63,3
Sud-Vest Oltenia	68,9	61,3	61,8	59,7	60,1	60,0	59,3	60,0
Vest	61,1	57,5	57,0	56,7	56,5	58,6	59,6	59,3

Pozn.: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

Jelikož průměr míry zaměstnanosti, v EU byl v roce 2008 65,9%⁵⁰, nestojí si většina bulharských a rumunských regionů v tomto ohledu nijak zvlášť špatně, viz. tabulka 4.3. Ačkoli zůstává nadprůměrným pouhý jeden region (Yugozapaden), největší rozdíl je pouze desetiprocentní a to je, v souvislosti s předchozím ukazatelem, rozdíl nepatrný.

Tabulka 4.4: Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v regionech NUTS II (%)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	6,12*	7,28*	9,26	7,34	7,95	7,57	5,85	4,30
Severen tsentralen	8,15*	9,26*	10,34	8,78	7,60	8,19	6,97	5,18
Severoiztochen	10,65*	11,47*	13,24	10,25	6,84	5,08	5,89	4,49
Yugoiztochen	5,84*	7,85*	9,07	6,40	4,47	4,38	3,41	2,64
Yugozapaden	5,79*	6,12*	7,23	5,52	4,36	3,07	2,02	1,25
Yuzhen tsentralen	6,10*	6,87*	7,41	7,01	7,11	4,97	3,65	2,48
Nord-Vest	3,42	4,21	3,84	3,54	2,98*	2,47*	1,82	1,14
Centru	3,36	4,52	4,16	5,94	4,85*	4,02*	3,95	3,37
Nord-Est	2,95	3,96	3,34	3,60	3,16*	2,70*	2,57	1,76
Sud-Est	3,84	5,60	5,35	5,94	5,02*	4,86*	4,40	3,31

⁵⁰ Eurostat, 2011.

Sud - Muntenia	3,00	5,24	5,03	5,79	4,54*	3,65*	4,19	3,25
Bucuresti - Ilfov	4,57	5,37	5,43	4,21	3,54*	2,69*	2,00	0,98
Sud-Vest Oltenia	2,86	3,75	4,08	4,62	3,67*	3,01*	3,54	2,57
Vest	2,50	3,72	3,71	4,60	4,14*	3,33*	2,98	2,70

Pozn.: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti se v regionech obou zemí neustále snižuje. Největší posun můžeme vidět již při prvním pohledu na tabulku 4.4, kdy se v bulharském regionu Severoiztochen snížila z 13,24 % v roce 2003 na pouhých 4,49 % v roce 2008, tedy na třetinu původní hodnoty. Ve srovnání s průměrem EU (27), kde je míra dlouhodobé nezaměstnanosti na 2,6 %⁵¹, si obě země stojí poměrně dobře.

Tabulka 4.5: Studenti navštěvující VŠ (20-24 let, v %)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	2,1*	2,9*	3,2*	3,8	3,4	3,7	4,0	4,3
Severen tsentralen	45,5*	47,3*	49,2*	51,9	52,7	54,2	61,1	63,7
Severoiztochen	41,2*	46,7*	48,6*	50,4	54,2	57,3	60,0	63,1
Yugoiztochen	16,1*	17,2*	18,6*	20,0	21,1	22,4	24,1	24,3
Yugozapaden	54,4*	58,1*	61,2*	65,4	69,8	69,3	72,6	74,5
Yuzhen tsentralen	18,9*	21,3*	22,3*	24,8	26,7	30,9	35,3	38,0
Nord-Vest	32,3	35,5	42,1	46,0	48,5	54,7	53,6	55,3
Centru	24,2	28,1	31,6	33,3	37,1	43,0	49,9	55,5
Nord-Est	20,6	23,7	26,9	29,5	31,3	33,2	33,7	34,2
Sud-Est	16,4	18,6	20,8	23,1	24,5	27,4	29,7	32,7
Sud - Muntenia	11,8	15,0	16,5	17,8	18,9	21,1	20,0	19,7
Bucuresti - Ilfov	89,7	89,0	104,4	119,2	140,4	173,1	205,2	248,9
Sud-Vest Oltenia	19,4	24,3	24,3	25,6	27,7	30,9	32,4	36,4
Vest	41,3	42,9	48,8	57,6	59,5	63,8	67,6	66,3

Pozn.: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

Doslova propastný rozdíl můžeme již při prvním pohledu do tabulky 4.5 vidět mezi regionem Severozapaden, kde v posledním měřeném roce navštěvovalo vysoké školy pouhé 4,3 % studentů ve věku 20 - 24 let, a regionem Bucuresti-Ilfov, kde byla hodnota tohoto indikátoru šedesátkrát vyšší. Celkově se v Bulharsku nachází 43 vysokých škol. Nejlépe hodnocenou Bulharskou vysokou školou je Nová Bulharská univerzita v Sofii. Rumunských

⁵¹ Za rok 2008.

vysokých škol je v současné době (2011) 73, ze kterých nejlépe vychází Alexandru Ioan Cuza University, sídlící ve městě Iasi (region Nord-Est).⁵⁴

Tabulka 4.6: Intenzita cestovního ruchu (počet ubytovacích zařízení)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	220*	214	226	237	289	401	418	463
Severen tsentralen	365*	341	372	386	475	521	624	646
Severoiztochen	5258*	5173	5431	5871	6398	6385	6232	6099
Yugoiztochen	1956*	1737	3271	4209	5003	5657	5782	5874
Yugozapaden	698*	652	796	838	944	1049	1253	1324
Yuzhen tsentralen	628*	669	617	665	780	943	1040	1090
Nord-Vest	765	772	818	810	835	866	934	931
Centru	1016	908	951	1048	1098	1156	1259	1249
Nord-Est	375	356	387	398	384	428	454	450
Sud-Est	1944	1816	1800	1890	1803	1707	1868	1882
Sud - Muntenia	516	480	506	532	541	584	658	643
Bucuresti - Ilfov	440	479	536	615	670	748	907	987
Sud-Vest Oltenia	739	720	703	709	692	713	732	762
Vest	989	975	1042	998	948	1040	1042	1030

Pozn.: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

V tabulce 4.6 můžeme již na první pohled rozeznat rozdíl mezi bulharskými regiony Severoiztochen a Yugoiztochen a ostatními regiony obou zemí. Důvodem takové četnosti ubytovacích zařízení je zajisté umístění těchto regionů v hojně navštěvované přímořské oblasti Černého moře. Nejméně ubytovacích zařízení se naopak nachází v turisticky nejméně atraktivních regionech Severozapaden (Bulharsko) a Nord-Est (Rumunsko).

4.3.2 Bodová metoda

Jak už bylo vysvětleno v první části této kapitoly, principem bodové metody je přiřazení určitého počtu bodů v závislosti na počtu bodů „nejúspěšnějšího“ regionu, čímž se nabízí možnost komplexního hodnocení jednotlivých regionů, jejich následné srovnání a stanovení pořadí, které bychom bez této metody přepočtu na body nebyli schopni sestavit.

⁵⁴ Server www.4icu.org řadí Novou Bulharskou univerzitu v Sofii 513. místo v celosvětovém žebříčku vysokých škol, Rumunské Alexandru Ioan Cuza University náleží 430. místo.

V tabulce 4.7 můžeme takto srovnat např. HDP/obyvatele v PPS. Maximální počet bodů obdržel, díky svým nejvyšším hodnotám, region Bucuresti-Ilfov a v porovnání s ostatními bodovými hodnotami zbývajících regionů můžeme vidět, o kolik je toto území v předstihu.

Ostatní indikátory jsou touto metodou analyzovány v přílohách 13 až 17.

Tabulka 4.7: HDP/obyvatele v PPS (% , EU 27=100)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	456	458	429	397	364	310	293	248	2954	12
Severen tsentralen	439	458	429	397	364	333	304	265	2989	11
Severoiztochen	474	475	476	441	416	405	370	327	3383	7
Yugoiztochen	491	475	492	471	442	405	359	319	3452	6
Yugozapaden	719	763	778	750	701	714	728	646	5800	2
Yuzhen tsentralen	404	390	413	397	364	345	315	265	2893	13
Nord-Vest	456	475	476	485	429	429	435	363	3547	5
Centru	491	525	524	500	442	452	457	398	3789	4
Nord-Est	351	356	349	353	299	298	293	257	2555	14
Sud-Est	439	441	444	456	390	381	370	345	3265	8
Sud - Muntenia	386	407	397	412	377	381	370	345	3074	9
Bucuresti - Ilfov	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	8000	1
Sud-Vest Oltenia	421	390	413	412	351	357	359	319	3020	10
Vest	526	542	556	574	506	536	522	451	4213	3

Pozn.: * Maximální hodnota indikátoru

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní výpočty a zpracování

4.3.3 Kombinace zvolených metod

Kombinovaná metoda je, jak už z názvu vyplývá, kombinace bodové metody a metody semaforu. Takto dostáváme souhrnný přehled jak vizuální, tak také komplexní bodové ohodnocení. Závěry každé z metod jsou přitom shodné, a tedy jsou pro hodnocení regionálních disparit stejně vhodné.

Využití kombinované metody při hledání disparit v rámci vybraných indikátorů je znázorněno v následující tabulce 4.8 a dále pak v přílohách č 18 až 22.

Tabulka 4.8: HDP/obyvatele v PPS (% EU 27=100) – Kombinace metod

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body Celkem	Pořadí
Severozapaden	26	27	27	27	28	26	27	28	2954	12
Severen tsentralen	25	27	27	27	28	28	28	30	2989	11
Severoiztochen	27	28	30	30	32	34	34	37	3383	7
Yugoiztochen	28	28	31	32	34	34	33	36	3452	6
Yugozapaden	41	45	49	51	54	60	67	73	5800	2
Yuzhen tsentralen	23	23	26	27	28	29	29	30	2893	13
Nord-Vest	26	28	30	33	33	36	40	41	3547	5
Centru	28	31	33	34	34	38	42	45	3789	4
Nord-Est	20	21	22	24	23	25	27	29	2555	14
Sud-Est	25	26	28	31	30	32	34	39	3265	8
Sud - Muntenia	22	24	25	28	29	32	34	39	3074	9
Bucuresti - Ilfov	57	59	63	68	77	84	92	113	8000	1
Sud-Vest Oltenia	24	23	26	28	27	30	33	36	3020	10
Vest	30	32	35	39	39	45	48	51	4213	3

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní výpočty a zpracování

Nejvyšší počet bodů za sledované období získal region Bucuresti-Ilfov. Mezi prvních pět nejúspěšnějších regionů dále patří region Yugozapaden, Vest, Centru a Nord-Vest, bodově tedy převažují rumunské regiony. V poslední pětici naopak převládají regiony bulharské, nejméně ohodnoceným regionem je rumunský region Nord-Est.

4.3.4 Výsledné hodnocení

Tabulka 4.9 znázorňuje celkové ohodnocení všech bulharských regionů, jak už bylo výše zmíněno, **nejlépe umístěným regionem** je region Yugozapaden, dále pak Severoiztochen, Yugoiztochen, Severen tsentralen, Yuzhen tsentralen a nakonec region Severozapaden. Rozdíl mezi maximem a minimem dosažených bodů je téměř 24 000. **Nejmenší bodové rozdíly** byly naměřeny u indikátoru č. 2, tedy u míry zaměstnanosti.

Tabulka 4.9: Souhrnné bodové hodnocení a výsledné absolutní pořadí regionů NUTS II Bulharska

NUTS II	1	2	3	4	5	6	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	4053	6599	1024	4910	414	416	17 415	6
Severen tsentralen	4104	6793	1166	4179	6482	631	23 356	4
Severoiztochen	4655	6991	2078	4025	6403	8000	32 151	2
Yugoiztochen	4747	7170	1360	6173	2485	5586	27 521	3
Yugozapaden	8000	8000	8000	8000	8000	1278	41 278	1
Yuzhen tsentralen	3978	7099	1578	5892	3282	1091	22 919	5

Pozn.: 1. HDP/obyvatele v PPS (%; EU 27=100); 2. Míra zaměstnanosti (%); 3. Výdaje na výzkum a vývoj (% HDP); 4. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (%); 5. Studenti na VŠ (% 20-24 let); 6. Intenzita cestovního ruchu (počet ubytovacích zařízení).

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní výpočty a zpracování

V tabulce 4.10 můžeme porovnat výběrové statistiky celkového bodového hodnocení regionů soudržnosti Bulharska v letech 2001 až 2008. Jsou zde znázorněny maximální a minimální hodnoty, jejichž podíl udává, jak velké rozdíly byly mezi jednotlivými regiony ve zkoumaných ukazatelích naměřeny. Zelené hodnoty zaznamenávají existenci minimálních rozdílů a červená pole naopak vypovídají o značných disparitách. Relativně **malé regionální rozdíly** byly naměřeny v rámci ukazatelů jako HDP/obyvatele v PPS, míra zaměstnanosti a míra dlouhodobé nezaměstnanosti. **Největší rozdíly** jsou pak zaznamenány u studentů na VŠ a intenzity cestovního ruchu. Zbývajících ukazatel směrodatné odchylky vyjadřuje, jak se pozorované hodnoty liší od průměrné hodnoty (střední hodnoty). Hodnoty směrodatné odchylky víceméně potvrzují předchozí výsledky v ukazateli Max/min, tudíž čím menší hodnoty nabývají, tím je rozptýlenost hodnot ukazatelů odrážejících disparity v regionech menší.

Tabulka 4.10: Výběrové statistiky celkového bodového hodnocení regionů NUTS II v Bulharsku

Statistika/ ukazatel	1	2	3	4	5	6	NUTS II CELKEM
Max.	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	41 278
Min.	3 978	6 599	1 024	4 025	414	416	17 415
Max/Min	2,01	1,21	7,81	1,99	19,32	19,23	2,37
Průměr	4 923	7 108	2 534	5 530	4 511	2 834	27 440
Střední hodnota	4 380	7 045	1 469	5 401	4 842	1 184	25 438
Směrodatná odchylka	1 542	484	2 703	1 491	2 899	3 175	8 382

Pozn.: 1. HDP/obyvatele v PPS (%; EU 27=100); 2. Míra zaměstnanosti (%); 3. Výdaje na výzkum a vývoj (% HDP); 4. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (%); 5. Studenti na VŠ (% 20-24 let); 6. Intenzita cestovního ruchu (počet ubytovacích zařízení)

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní výpočty a zpracování

Regionem s **největším rozvojovým potenciálem v Rumunsku** je již dříve zmíněný *Bucuresti-Ilfov*, který je bodově od ostatních regionů značně vzdálen. Jako druhý se umístil region *Vest*, za ním následuje Nord-Vest, Sud-Est, Centru, Sud-Vest Oltenia, Nord-Est a poslední, osmé místo náleží regionu Sud-Muntenia (tabulka č. 4.11).

Tabulka 4.11: Souhrnné bodové hodnocení a výsledné absolutní pořadí regionů NUTS II Rumunska

NUTS II	1	2	3	4	5	6	Body celkem	Pořadí
Nord-Vest	3547	7311	1669	7344	2693	3667	26 231	3
Centru	3789	7074	1227	4946	2146	4729	23 912	5
Nord-Est	2555	7770	1579	6893	1717	1760	22 275	7
Sud-Est	3265	7062	1054	4347	1394	8000	25 121	4
Sud - Muntenia	3074	7558	2879	4888	1041	2428	21 867	8
Bucuresti - Ilfov	8000	7588	8000	6366	8000	2933	40 887	1
Sud-Vest Oltenia	3020	7791	1342	5978	1617	3141	22 889	6
Vest	4213	7361	1439	6105	3281	4393	26 792	2

Pozn.: 1. HDP/obyvatele v PPS (%; EU 27=100); 2. Míra zaměstnanosti (%); 3. Výdaje na výzkum a vývoj (% HDP); 4. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (%); 5. Studenti na VŠ (% 20-24 let); 6. Intenzita cestovního ruchu (počet ubytovacích zařízení).

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní výpočty a zpracování

Nejmenší regionální rozdíly (tabulka č. 4.12) byly naměřeny u indikátorů míry zaměstnanosti (jejíž průměrná hodnota je 7 439) a u míry dlouhodobé nezaměstnanosti (průměrná hodnota je 5 858). **Největší rozdíly** vykazují výdaje na výzkum a vývoj a studenti navštěvující VŠ, oba ukazatele dosahují mezi minimální a maximální hodnotou až osminásobného rozdílu. Nejméně konkurenceschopné jsou regiony v oblastech výdajů na výzkum a vývoj, studentů navštěvujících VŠ a intenzity cestovního ruchu, kdy bodové ohodnocení je téměř na celém území Rumunska velice nízké.

Tabulka 4.12: Výběrové statistiky celkového bodového hodnocení regionů NUTS II v Rumunsku

Statistika/ ukazatel	1	2	3	4	5	6	NUTS II CELKEM
Max.	8 000	7 791	8 000	7 344	8 000	8 000	40 887
Min.	2 555	7 062	1 054	4 347	1 041	1 760	21 867
Max/Min	3,13	1,10	7,59	1,69	7,68	4,55	1,87
Průměr	3 933	7 439	2 398	5 858	2 736	3 881	26 247
Střední hodnota	3 406	7 459	1 509	6 042	1 932	3 404	24 517
Směrodatná odchylka	1 720	285	2 331	1 047	2 246	1 929	6 183

Pozn.: 1. HDP/obyvatele v PPS (% EU 27=100); 2. Míra zaměstnanosti (%); 3. Výdaje na výzkum a vývoj (% HDP); 4. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (%); 5. Studenti na VŠ (% 20-24 let); 6. Intenzita cestovního ruchu (počet ubytovacích zařízení).

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní výpočty a zpracování

4.4 Komparace s Českou republikou

Pro srovnání Bulharska, Rumunska a České republiky využijeme kombinovanou metodu měření regionálních disparit. V tabulce 4.13 je znázorněn přehled již dříve užitých indikátorů za sledované období 2001 - 2008. Z této komparace vyplývá již podvědomě vnímaný fakt, že Česká republika z této skupiny států vychází nejlépe. Drtivá většina českých regionů soudržnosti se nachází v první desítce (kromě kraje soudržnosti Moravskoslezsko, které se umístilo jako 11.). Tuto českou převahu nabourává region Bucuresti-Ilfov, jenž dokonce patří mezi první tři nejlepší regiony sledovaných zemí. První místo dle očekávání zaujímá region Praha (46 016 bodů), který získal téměř dvojnásobek bodů oproti regionu Střední Čechy, umístěném na místě druhém s 26 319 body.

Bodový rozdíl mezi nejlépe a nejhůře ohodnoceným regionem, tedy Prahou a regionem Severozapaden je 36 614 bodů. Tato hodnota a celkový stav regionů vyjádřený v bodech

svědčí o stále velkých regionálních rozdílech nejenom v národním pojetí nebo mezi výše zmíněnými zeměmi, ale také v celé EU. Jedinou oblastí, kde se hodnoty pohybují na téměř srovnatelné úrovni, je míra zaměstnanosti (%).

Tabulka 4.13: Srovnání vybraných indikátorů regionů NUTS II Bulharska, Rumunska a ČR

NUTS II	1	2	3	4	5	6	Body Celkem	Pořadí
Praha	8000	8000	6489	8000	7527	8000	46016	1
Střední Čechy	3576	7594	8000	5001	216	1933	26319	2
Jihozápad	3465	7596	2352	5181	1764	3961	24320	4
Severozápad	3032	6957	792	1458	774	4590	17604	10
Severovýchod	3238	7389	2973	4078	1318	5043	24038	5
Jihovýchod	3442	7252	3431	3033	2829	2047	22034	6
Střední Morava	3012	7118	2575	2444	1447	2843	19440	8
Moravskoslezsko	3106	6674	2670	1367	1985	1726	17528	11
Severozapaden	1372	5782	338	1450	177	283	9402	22
Severen tsentralen	1395	5943	381	1246	2811	431	12207	20
Severoiztochen	1593	6128	663	1270	2768	5543	17964	9
Yugoiztochen	1620	6275	427	1956	1072	3739	15089	14
Yugozapaden	2767	7008	2638	2692	3475	870	19451	7
Yuzhen tsentralen	1359	6214	512	1831	1392	747	12057	21
Nord-Vest	1682	6458	753	3670	2383	799	15746	13
Centru	1796	6246	515	2378	1913	1023	13871	17
Nord-Est	1206	6861	713	3375	1517	383	14055	15
Sud-Est	1545	6236	450	2113	1237	1767	13349	18
Sud - Muntenia	1466	6674	1218	2383	919	526	13186	19
Bucuresti - Ilfov	3846	6693	3497	3253	7189	618	25095	3
Sud-Vest Oltenia	1431	6883	580	2876	1432	692	13895	16
Vest	2007	6535	636	2948	2903	966	15995	12

Pozn.: 1. HDP/obyvatele v PPS (%; EU 27=100); 2. Míra zaměstnanosti (%); 3. Výdaje na výzkum a vývoj (% HDP); 4. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (%); 5. Studenti na VŠ (% 20-24 let); 6. Intenzita cestovního ruchu (počet ubytovacích zařízení).

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní výpočty a zpracování

5 ZÁVĚR

Regionální politika je jednou z mála účinných politik, jejíž výsledky jsou hmatatelné a relativně dobře měřitelné. Regionální politika EU je důležitým pomocníkem v procesu prohlubování integrace členských států. Významným aspektem je nejenom její finanční pomoc, ale také spolupráce a koordinace zemí a regionů v mnoha oblastech. Aby však vůbec nějaká koordinace mohla existovat, musí mít jednotlivé regiony k sobě alespoň trochu blízko. Cílem této bakalářské práce bylo poukázat na jedny z nejproblémovějších oblastí, na nejnovější členské státy, které mají, z hlediska vyrovnávání rozdílů mezi členskými státy, před sebou ještě hodně dlouhou cestu.

K měření regionálních disparit Bulharska a Rumunska bylo využito šesti indikátorů ze skupiny strukturálních ukazatelů, a to míra dlouhodobé nezaměstnanosti, HDP na obyvatele v PPS, míra zaměstnanosti, výdaje na výzkum a vývoj (% HDP), studenti navštěvující VŠ (ve věku 20-24 let) a intenzita cestovního ruchu. Přestože je Bulharsko pokládáno za nejhudší zemi v EU (např. dle úrovně HDP/obyvatele v PPS tomu tak skutečně je), v rámci těchto vybraných indikátorů vyšlo jako konkurenceschopnější a rozvojově v předstihu nežli Rumunsko. Jde však o rozdíl téměř zanedbatelný. Zatímco rumunské regiony průměrně dosahují 26 247 bodů, v Bulharsku je průměrný region ohodnocen 27 440 body.

Tito ukazatelé nám dále pak pomohli potvrdit existenci regionálních disparit v obou zemích. Díky průměrné odchylce, měřené celkově za všechny regiony, tak můžeme určit, že větší míru disparit vykazuje Bulharsko. Nejvíce rozdílů zde vzniká v souvislosti s intenzitou cestovního ruchu (měřeného dle počtu ubytovacích zařízení) a územním rozdělení studentů navštěvujících VŠ. Mezi nejúspěšnějšími a nejzaostalejšími regiony existuje v obou případech až dvacetinásobný rozdíl. Rumunské regiony jsou poměrně vyrovnanější, avšak v oblasti výdajů na výzkum a vývoj a studentů navštěvujících VŠ, stejně jako v Bulharsku, vykazují určité disparity, i když rozdíl je zde o více než polovinu nižší než v Bulharsku.

Česká republika ve srovnání s těmito zeměmi vychází nejlépe, jak co se životní úrovně týče, tak také v rámci regionálních disparit, jejichž rozdíl lze za pomoci metody semaforu vidět již na první pohled.

Je známo, že se životní úroveň v těchto zemích nachází pod průměrnou úrovní ostatních členů EU, ale málokdo si uvědomuje, jak moc vlastně tyto regiony zaostávají a jak těžké břemeno si EU na sebe uvalila. Pokud má docházet k reálné (ekonomické)

konvergenci regionů členských států, pozornost by se měla soustředit zejména do těchto míst. Netýká se to však pouze finanční pomoci, která je více než potřebná, ale hlavně dohledu nad tím, jak bude s těmito prostředky nakládáno, neboť na co jsou mnohamiliardové podpory bez správné alokace a efektivního využití? Bulharské a rumunské regiony na druhou stranu nejsou bez jakéhokoli potenciálu, avšak k urychlení jeho objevení a rozvoje je soustředění pomoci právě do těchto míst nezbytné.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy

- [1] BACHTLER, J., DOWNES, R., GORZELAK, G. *Transition, Cohesion and Regional Policy in Central and Eastern Europe*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited, 2000. 378 s. ISBN 1-84014-783-0.
- [2] BLAŽEK, J., DAMBORSKÝ, M., MALINOVSKÝ, J., WOKOUN, R. *Regionální rozvoj. Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha: Linde a. s., 2008. 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.
- [3] BLOKKER, P., DALLAGO, B. *Regional Diversity and Local Development in the New Member States*. 1. vyd. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2009. 299 s. ISBN 978-0-230-21819-2.
- [4] BOHÁČKOVÁ, I., HRABÁNKOVÁ, M. *Strukturální politika Evropské unie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 188 s. ISBN 978-80-7400-111-6.
- [5] HÁJEK, O., NOVOSOSÁK, J. *Kohezní politika v širších souvislostech*. 1. vyd. Žilina: Georg, 2010. 216 s. ISBN 978-80-89401-19-2 (váz.)
- [6] HALÁSKOVÁ, M. *Veřejná správa v Evropské unii*. 1. vyd. OPTYS, spol. s. r. o., Opava, 2009. 181 s. ISBN 978-80-85819-77-9.
- [7] KLAASSEN, L. H., VANHOVE, N. *Regional Policy: a European Approach*. 2. vyd. Aldershot: Gower, 1987. 529 s. ISBN 0-566-05413-2.
- [8] KOLEKTIV AUTORŮ. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2. rozšířené vyd. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. 474 s. ISBN 978-80-7380-086-4.
- [9] KUTSCHERAUER, A. *Regionální disparity. Disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2010. 266 s. ISBN 978-80-248-2335-5.
- [10] MALINOVSKÝ, J., SUCHÁČEK, J. *Velký anglicko-český slovník regionálního rozvoje a regionální politiky evropské unie*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2006. 956 s. ISBN 80-248-1117-0.
- [11] NACHTIGAL., V., TOMŠÍK, V. *Konvergence zemí střední a východní Evropy k Evropské unii*. Praha: Linde, a. s., 2002. 231 s. ISBN 80-7201-361-0.

- [12] NOVOTNÁ, M. *Regionální politika EU*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – TU Ostrava 2007. 210 s. ISBN 978-80-248-1413-1.
- [13] SKOKAN, K. *Evropská regionální politika v kontextu vstupu ČR do EU*. 1. vyd. Ostrava: Repronis, 2003. 114 s. ISBN 80-73-29-023-5.
- [14] VARADZIN, F. a kol. *Regiony a vnější ekonomické vztahy*. Ostrava: VŠB-TU Ostrava, 2005. 195 s. ISBN 80-248-0968-0.

Elektronické publikace

- [15] BŘICHÁČEK, T. „Evropa 2020“ – nová Lisabonská strategie na obzoru [online]. Duben 2010. [cit. 2010-12-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1280/evropa-2020-nova-lisabonska-strategie-na-obzoru>>.
- [16] KUTSCHERAUER, A., HUČKA, M., MALINOVSKÝ, J., SKOKAN, K., KERN, J., ROZEHNAL, K., SUCHÁČEK, J., MELECKÝ, L. *Regionální disparity. Working Papers* [online]. 2007 [cit. 2010-12-07]. Dostupný z WWW: <http://disparity.vsb.cz/dokumenty2/RD_0701.pdf>. ISSN 1802-9450.
- [17] EUROSTAT. *Regions of the European Union. A statistical portret – 2009 edition* [online]. 2009 [cit. 2010-12-07]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EP-08-001/EN/KS-EP-08-001-EN.PDF>. ISSN 1830-7906.
- [18] EUROSTAT. *Regions in the European Union. Nomenclature of territorial units for statistics* [online]. 2009 [cit. 2011-12-04.]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-RA-07-020>. ISSN 1977-0375.

WWW stránky

- [19] *Bulgaria Travel: Welcome to Bulgaria* [online]. 2010. [cit. 2011-02-14]. Dostupný z WWW: <http://www.bulgariatravel.org/eng/view_rubric.php?r=abou&id=1>.
- [20] *Český statistický úřad* [online]. Bulharsko – NUTS 2. 2010. [cit. 14. 4. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/cz/mapy/nuts2/html/bg.htm>>.

- [21] Český statistický úřad [online]. Rumunsko – NUTS 2. 2011 [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/cz/mapy/nuts2/html/ro.htm>>.
- [22] *Europa*. [online]. Evropské státy – Bulharsko. Květen 2010. [cit. 2011-02-14]. Dostupný z WWW: <http://europa.eu/about-eu/member-countries/countries/member-states/bulgaria/index_cs.htm>.
- [23] *Europa* [online]. RAMON – Classifications Download List. 2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_CLS_DLD&StrNom=NUTS_33&StrLanguageCode=EN#>>.
- [24] *Eurostat* [online] Database. 2011 [cit. 2011-04-17]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/database>.
- [25] *Eurostat*. [online]. Headline indicators. 2010. [cit. 2010-12-08]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators>.
- [26] *Evropa – NUTS II* [online]. 2009. [cit. 2011-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/cz/mapy/nuts2/html/bg.htm>>.
- [27] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Bulharsko. 2011a. [cit. 2011-02-14]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/bulharsko/index.html>.
- [28] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Ekonomická charakteristika země. 2011b. [cit. 2011-02-16]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rumunsko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html>.
- [29] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Ekonomická charakteristika země. 2011c. [cit. 2011-02-16]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/bulharsko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html>.
- [30] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Rumunsko. 2011d. [cit. 2011-02-15]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rumunsko/index.html>.

- [31] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Vnitropolitická charakteristika. 2011e. [cit. 2011-02-15]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rumunsko/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>.
- [32] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Vnitropolitická charakteristika. 2011f. [cit. 2011-02-15]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/bulharsko/politika/vnitropoliticka_charakteristika.html>.
- [33] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Zahraniční obchod země. 2011g. [cit. 2011-02-22]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/bulharsko/ekonomika/zahranicni_obchod_zeme.html>.
- [34] *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. Zahraniční obchod země. 2011h. [cit. 2011-02-22]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rumunsko/ekonomika/zahranicni_obchod_zeme.html>.
- [35] *Romania – Official Travel and Tourism Information. History* [online]. 2011a. [cit. 2011-02-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.romaniatourism.com/history.html>>.
- [36] *Romania Geography – Official Travel and Tourism Information. Tourist informatik, maps and pictures* [online]. 2011b. [cit. 2011-02-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.romaniatourism.com/geography.html>>.
- [37] VŠB-TU OSTRAVA. *Regionální disparity v územním rozvoji ČR* [online]. 2010. [cit. 2010-12-07]. Dostupný z WWW: <<http://disparity.vsb.cz/cz/>>.
- [38] Wikipedia [online]. File: Bulgaria NUTS 1. 2011a. [cit. 2011-04-16]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Bulgaria_NUTS_1.svg>.
- [39] Wikipedia [online]. File: Romania NUTS 1. 2011b. [cit. 2011-04-16]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Romania_NUTS_1.svg>.
- [40] *www.government.bg* [online]. 2011. [cit. 2011-02-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.government.bg/fce/index.shtml?s=001&p=0023>>.
- [41] 4 International Colleges & Universities online]. 2011. [cit. 2011-05-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.4icu.org/menu/search.htm>>.

SEZNAM ZKRATEK

CF	Cohesion Fund Fond soudržnosti
ČR	Česká Republika
HDP	Hrubý domácí produkt
IMF	International Monetary Fund Mezinárodní měnový fond
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development Evropská banka pro obnovu a rozvoj
EIB	European Investment Bank Evropská investiční banka
ERDF	European Regional Development Fund Evropský fond regionálního rozvoje
ESF	European Social Fund Evropský sociální fond
EU	European Union Evropská unie
NUTS	Nomenclature of Units for Territorial Statistics Nomenklatura územních statistických jednotek
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PPS	Purchasing power standard Parita kupní síly
SEA	Single European Act Jednotný evropský akt
VŠ	Vysoká škola

SEZNAM TABULEK

2.1 Doporučený počet obyvatel pro jednotlivé úrovně NUTS	15
2.2 Počet NUTS regionů v EU	16
2.3 Klasifikace NUTS v ČR	17
2.4 HDP na obyvatele v PPS v zemích EU (% , EU-27=100)	21
2.5 Zkrácený seznam strukturálních ukazatelů	23
3.1 Vybrané ekonomické ukazatele bulharské ekonomiky	31
3.2 Vybrané ekonomické ukazatele rumunské ekonomiky	34
3.3 Obchodní bilance Bulharska (mld. EUR)	35
3.4 Obchodní bilance Rumunska (mld. EUR)	35
3.5 Vybrané ekonomické ukazatele Bulharských regionů NUTS II (2008)	39
3.6 Vybrané ekonomické ukazatele Rumunských regionů NUTS II (2008)	42
4.2 Výdaje na výzkum a vývoj (v % HDP)	50
4.4 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v regionech NUTS II (%)	51
4.6 Intenzita cestovního ruchu (počet ubytovacích zařízení)	53
4.7 HDP/obyvatele v PPS (% , EU 27=100)	54
4.8 HDP/obyvatele v PPS (% EU 27=100) – Kombinace metod	55
4.10 Výběrové statistiky celkového bodového hodnocení regionů NUTS II v Bulharsku	57
4.11 Souhrnné bodové hodnocení a výsledné absolutní pořadí regionů NUTS II Rumunska	57
4.12 Výběrové statistiky celkového bodového hodnocení regionů NUTS II v Rumunsku	58
4.13 Srovnání vybraných indikátorů regionů NUTS II Bulharska, Rumunska a ČR	59

SEZNAM OBRÁZKŮ

3.1 Regiony NUTS I v Bulharsku	37
3.2 Regiony NUTST II v Bulharsku	38
3.3 Regiony NUTS I v Rumunsku	40
3.4 Regiony NUTS II v Rumunsku	41

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 11. května 2011

.....
Gabriela Schindlerová

Adresa trvalého pobytu studenta:

Tyršova 454
742 45 Fulnek

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1	Seznam strukturálních ukazatelů
Příloha č. 2	Územní klasifikace NUTS v Bulharsku
Příloha č. 3	Územní klasifikace NUTS v Rumunsku
Příloha č. 4	Bulharsko - NUTS II
Příloha č. 5	Rumunsko - NUTS II
Příloha č. 6	Přehled počtu jednotek NUTS v jednotlivých členských státech
Příloha č. 7	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v regionech NUTS II (v %)
Příloha č. 8	HDD na obyv. v PPS (% EU 27=100) v regionech NUTS II
Příloha č. 9	Míra zaměstnanosti (% 15-64) v regionech NUTS II
Příloha č. 10	Studenti navštěvující VŠ (20-24 let, v %) v regionech NUTS II
Příloha č. 11	Výdaje na výzkum a vývoj (% HDP) v regionech NUTS II
Příloha č. 12	Intenzita cestovního ruchu v regionech NUTS II (počet ubytovacích zařízení)
Příloha č. 14	Míra zaměstnanosti (% 15-64 let) za použití bodové metody
Příloha č. 15	Studenti navštěvující VŠ (20-24 let v %) za použití bodové metody
Příloha č. 16	Výdaje na výzkum a vývoj (%HDP) za použití bodové metody
Příloha č. 18	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti za použití kombinované metody (%)
Příloha č. 19	Míra zaměstnanosti (% 15-64) za použití kombinované metody
Příloha č. 20	Studenti navštěvující VŠ (20-24 let v %) za použití kombinované metody
Příloha č. 21	Výdaje na výzkum a vývoj (%HDP) za použití kombinované metody
Příloha č. 22	Intenzita cestovního ruchu za použití kombinované metody (počet ubytovacích zařízení)
Příloha č. 23	Srovnání vybraných indikátorů regionů NUTS II Bulharska, Rumunska a ČR pomocí bodové metody

Příloha č. 1 Seznam strukturálních ukazatelů

Seznam hlavních oblastí strukturálních ukazatelů	Jednotlivé kategorie
1. Celkové ekonomické prostředí	HDP/obyvatele v PPS a míra růstu reálného HDP
	Produktivita práce na zaměstnance a produktivita práce na hodinu práce
	Celková míra zaměstnanosti a míra zaměstnanosti žen a mužů
	Míra inflace
	Růst nákladů na jednotku práce
	Hospodaření veřejných institucí a veřejný dluh
2. Zaměstnanost	Zaměstnanost (celkem a dle pohlaví)
	Skutečný průměrný věk odchodu do důchodu
	Rozdíly v odměňování dle pohlaví
	Daňové zatížení pracovníků s nízkými příjmy (pod 67% průměru)
	Celoživotní vzdělávání (% populace 25-64 let)
	Úrazovost v práci (na 100 tisíc zaměstnaných)
	Procento nezaměstnanosti
3. Inovace a výzkum	Veřejné výdaje na vzdělání a výdaje na výzkum a vývoj
	Úroveň přístupu na internet v procentech připojených domácností
	Doktoráty ve vědě a technice
	Patenty (počet na milion obyvatel)
	Investice rizikového kapitálu
	Výdaje na výpočetní techniku
4. Ekonomická reforma	Relativní úroveň cen
	Ceny a struktura v trhu v síťových odvětvích
	Veřejné zakázky
	Veřejná státní a odvětvová podpora (%HDP)
	Konvergence úrokových sazeb
	Registrované firmy
5. Sociální soudržnost	Nerovnost v rozdělení příjmů
	Úroveň rizika a přetrvávání chudoby
	Rozdíly v regionální zaměstnanosti
	Předčasné ukončení vzdělání (u populace 18-24 let)
	Dlouhodobá nezaměstnanost (nad 12 měsíců)
	Populace v domácnostech bez zaměstnání
6. Životní prostředí	Emise skleníkových plynů
	Energetická náročnost ekonomiky (spotřeba na HDP)
	Objem dopravy na HDP (osobní a nákladní)
	Rozdělení způsobu dopravy (silniční, osobní i nákladní)
	Kvalita ovzduší v městských oblastech
	Komunální odpad
	Podíl obnovitelných zdrojů energie

Zdroj: Novotná, 2007; vlastní úprava

Příloha č. 2 Územní klasifikace NUTS v Bulharsku

Kód/Stát	Kód/Území NUTS I	Kód/Území NUTS II	Kód/Území NUTS III
BG/ Bulharská republika	BG3/Severna i Iztochna Bulgaria	BG31/Severozapaden	BG311/Vidin
			BG312/Montana
			BG313/Vratsa
			BG314/Pleven
			BG315/Lovech
		BG32/Severen tsentralen	BG321/Veliko Tarnovo
			BG322/Gabrovo
			BG323/Ruse
			BG324/Razgrad
			BG325/Silistra
		BG33/Severoiztochen	BG331/Varna
			BG332/Dobrich
			BG333/Schumen
			BG334/Targovishte
		BG34/Yugoiztochen	BG341/Burgas
			BG342/Sliven
			BG343/Yambol
			BG344/Stara Zagora
	BG4/Yugozapadna i Yuzhna Tsentralna Bulgaria	BG41/Yugozapaden	BG411/Sofia (stolitsa)
			BG412/Sofia
			BG413/Blagoevgrad
			BG414/Pernik
			BG415/Kyustendil
		BG42/Yuzhen tsentralen	BG421/Plovdiv
			BG422/Haskovo
			BG423/Pazardzhik
			BG424/Smolyan
			BG425/Kardzhali

Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

Příloha č. 3 Územní klasifikace NUTS v Rumunsku

Kód/Stát	Kód/Území NUTS I	Kód/Území NUTS II	Kód/Území NUTS III
RO/ Rumunsko	RO1/Macroregiunea unu	RO11/Nord-Vest	RO111/Bihor
			RO112/Bistrita-Nasaud
			RO113/Cluj
			RO114/Maramures
			RO115/Satu Mare
			RO116/Salaj
		RO12/Centru	RO121/Alba
			RO122/Brasov
			RO123/Covasna
			RO124/Harghita
			RO125/Mures
			RO126/Sibiu
	RO2/Macroregiunea doi	RO21/Nord-Est	RO211/Bacau
			RO212/Botosani
			RO213/Iasi
			RO214/Neamt
			RO215/Suceava
			RO216/Vaslui
		RO22/Sud-Est	RO221/Bralia
			RO222/Buzau
			RO223/Constanta
			RO224/Galati
			RO225/Tulcea
			RO226/Vrancea
	RO3/ Macroregiunea trei	RO31/Sud-Muntenia	RO311/Arges
			RO312/Calarasi
			RO313/Dambovita
			RO314/Giurgiu
			RO315/Ialomita
			RO316/Prahova
			RO317/Teleorman
		RO32/Bucuresti-Ilfov	RO321/Bucuresti
			RO322/Ilfov
			RO411/Dolj
	RO4/ Macroregiunea patru	RO41/Sud-Vest Oltenia	RO412/Gorj
			RO413/Mehedinti
			RO414/Olt
			RO415/Valcea
			RO421/Arad
		RO42/Vest	RO422/Caras-Severin
			RO423/Hunedoara
			RO424/Timis

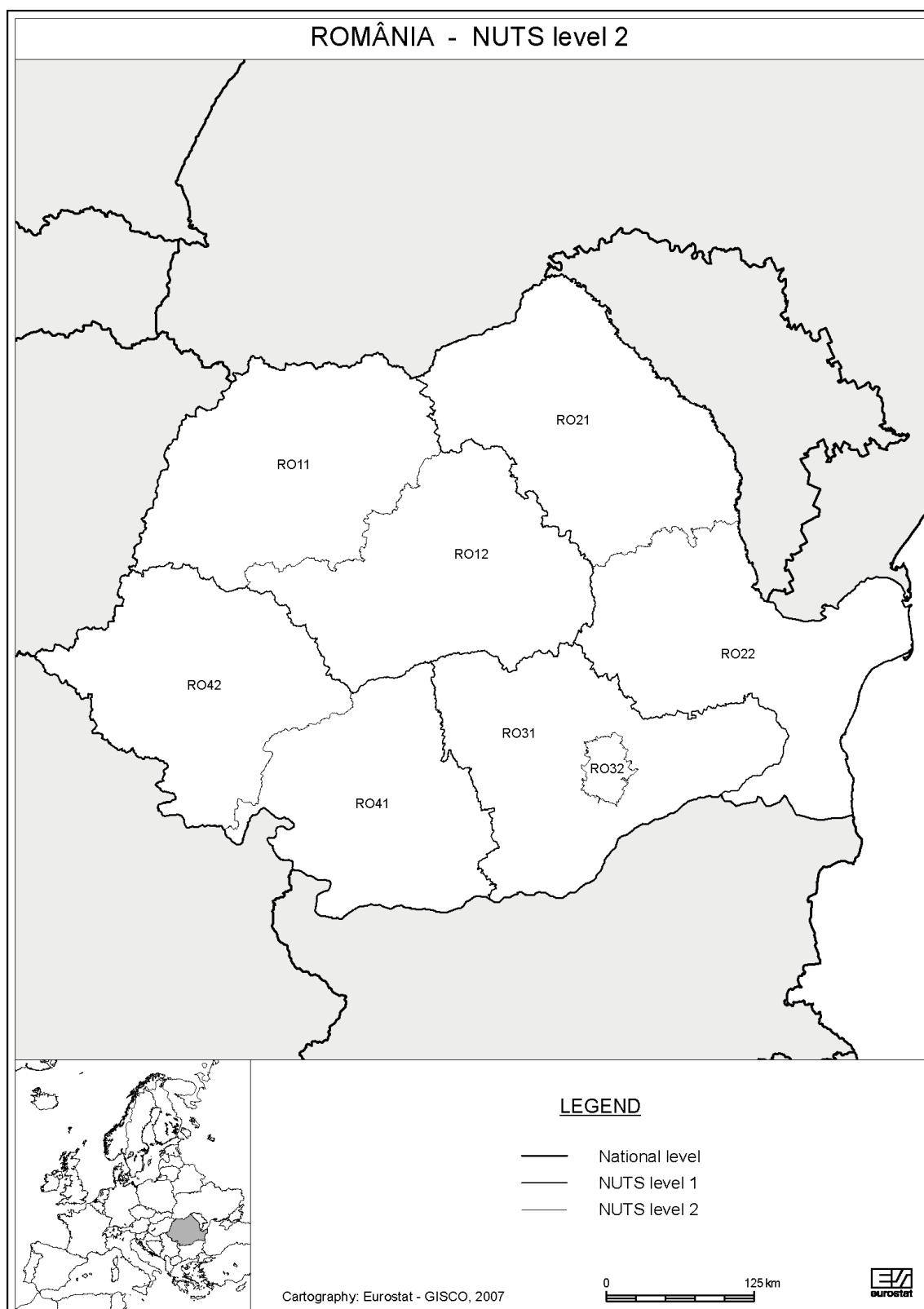
Zdroj: Eurostat, 2011; vlastní úprava

Příloha č. 4 Bulharsko - NUTS II

Zdroj: Eurostat, 2007; vlastní úprava

Příloha č. 5 Rumunsko - NUTS II

Zdroj: Eurostat, 2007; vlastní úprava

Příloha č. 6 Přehled počtu jednotek NUTS v jednotlivých členských státech

EU-27	Úroveň NUTS		
	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
Belgie	3	11	44
Bulharsko	2	6	28
Česká republika	1	8	14
Dánsko	1	5	11
Německo	16	39	429
Estonsko	1	1	5
Irsko	1	2	8
Řecko	4	13	51
Španělsko	7	19	59
Francie	9	26	100
Itálie	5	21	107
Kypr	1	1	1
Lotyšsko	1	1	6
Litva	1	1	10
Lucembursko	1	1	1
Maďarsko	3	7	20
Malta	1	1	2
Nizozemí	4	12	40
Rakousko	3	9	35
Polsko	6	16	66
Portugalsko	3	7	30
Rumunsko	4	8	42
Slovinsko	1	2	12
Slovenská republika	1	4	8
Finsko	2	5	20
Švédsko	3	8	21
Velká Británie	12	37	133

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní úprava

Příloha č. 7 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v regionech NUTS II (v %)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	6,12*	7,28*	9,26	7,34	7,95	7,57	5,85	4,30
Severen tsentralen	8,15*	9,26*	10,34	8,78	7,60	8,19	6,97	5,18
Severoiztochen	10,65*	11,47*	13,24	10,25	6,84	5,08	5,89	4,49
Yugoiztochen	5,84*	7,85*	9,07	6,40	4,47	4,38	3,41	2,64
Yugozapaden	5,79*	6,12*	7,23	5,52	4,36	3,07	2,02	1,25
Yuzhen tsentralen	6,10*	6,87*	7,41	7,01	7,11	4,97	3,65	2,48
Nord-Vest	3,42	4,21	3,84	3,54	2,98*	2,47*	1,82	1,14
Centru	3,36	4,52	4,16	5,94	4,85*	4,02*	3,95	3,37
Nord-Est	2,95	3,96	3,34	3,60	3,16*	2,70*	2,57	1,76
Sud-Est	3,84	5,60	5,35	5,94	5,02*	4,86*	4,40	3,31
Sud - Muntenia	3,00	5,24	5,03	5,79	4,54*	3,65*	4,19	3,25
Bucuresti - Ilfov	4,57	5,37	5,43	4,21	3,54*	2,69*	2,00	0,98
Sud-Vest Oltenia	2,86	3,75	4,08	4,62	3,67*	3,01*	3,54	2,57
Vest	2,50	3,72	3,71	4,60	4,14*	3,33*	2,98	2,70

Pozn: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní úprava

Příloha č. 8 HDD na obyv. v PPS (% , EU 27=100) v regionech NUTS II

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	26	27	27	27	28	26	27	28
Severen tsentralen	25	27	27	27	28	28	28	30
Severoiztochen	27	28	30	30	32	34	34	37
Yugoiztochen	28	28	31	32	34	34	33	36
Yugozapaden	41	45	49	51	54	60	67	73
Yuzhen tsentralen	23	23	26	27	28	29	29	30
Nord-Vest	26	28	30	33	33	36	40	41
Centru	28	31	33	34	34	38	42	45
Nord-Est	20	21	22	24	23	25	27	29
Sud-Est	25	26	28	31	30	32	34	39
Sud - Muntenia	22	24	25	28	29	32	34	39
Bucuresti - Ilfov	57	59	63	68	77	84	92	113
Sud-Vest Oltenia	24	23	26	28	27	30	33	36
Vest	30	32	35	39	39	45	48	51

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní úprava

Příloha č. 9 Míra zaměstnanosti (% , 15-64) v regionech NUTS II

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	48,10*	48,40*	47,8	49,0	49,4	53,5	57,1	59,3
Severen tsentralen	50,18*	50,65*	49,7	51,6	52,5	53,8	57,0	58,6
Severoiztochen	50,10*	50,50*	49,7	51,3	55,6	58,2	59,8	62,0
Yugoiztochen	52,70*	53,20*	52,2	54,2	55,3	58,1	59,7	62,3
Yugozapaden	58,13*	58,65*	57,6	59,7	61,5	65,0	68,5	71,0
Yuzhen tsentralen	52,28*	52,65*	51,9	53,4	54,0	56,3	60,5	62,4
Nord-Vest	63,6	57,8	57,0	56,0	55,9	57,1	57,0	56,4
Centru	59,5	55,8	55,0	53,7	54,1	55,9	55,1	56,6
Nord-Est	65,2	59,1	59,7	62,3	61,4	60,0	61,3	60,5
Sud-Est	59,2	54,7	55,6	54,5	54,6	56,3	54,7	55,3
Sud - Muntenia	63,5	57,9	57,8	57,9	57,9	59,6	60,5	61,1
Bucuresti - Ilfov	56,8	56,9	56,4	59,6	59,3	62,8	62,4	63,3
Sud-Vest Oltenia	68,9	61,3	61,8	59,7	60,1	60,0	59,3	60,0
Vest	61,1	57,5	57,0	56,7	56,5	58,6	59,6	59,3

Pozn: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní úprava

Příloha č. 10 Studenti navštěvující VŠ (20-24 let, v %) v regionech NUTS II

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	2,1*	2,9*	3,2*	3,8	3,4	3,7	4,0	4,3
Severen tsentralen	45,5*	47,3*	49,2*	51,9	52,7	54,2	61,1	63,7
Severoiztochen	41,2*	46,7*	48,6*	50,4	54,2	57,3	60,0	63,1
Yugoiztochen	16,1*	17,2*	18,6*	20,0	21,1	22,4	24,1	24,3
Yugozapaden	54,4*	58,1*	61,2*	65,4	69,8	69,3	72,6	74,5
Yuzhen tsentralen	18,9*	21,3*	22,3*	24,8	26,7	30,9	35,3	38,0
Nord-Vest	32,3	35,5	42,1	46,0	48,5	54,7	53,6	55,3
Centru	24,2	28,1	31,6	33,3	37,1	43,0	49,9	55,5
Nord-Est	20,6	23,7	26,9	29,5	31,3	33,2	33,7	34,2
Sud-Est	16,4	18,6	20,8	23,1	24,5	27,4	29,7	32,7
Sud - Muntenia	11,8	15,0	16,5	17,8	18,9	21,1	20,0	19,7
Bucuresti - Ilfov	89,7	89,0	104,4	119,2	140,4	173,1	205,2	248,9
Sud-Vest Oltenia	19,4	24,3	24,3	25,6	27,7	30,9	32,4	36,4
Vest	41,3	42,9	48,8	57,6	59,5	63,8	67,6	66,3

Pozn: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní úprava

Příloha č. 11 Výdaje na výzkum a vývoj (% HDP) v regionech NUTS II

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	0,05*	0,1	0,1	0,12	0,11	0,14	0,15	0,12
Severen tsentralen	0,14*	0,2	0,17	0,16	0,08	0,1	0,08	0,09
Severoiztochen	0,26*	0,18	0,23	0,21	0,2	0,26	0,2	0,22
Yugoiztochen	0,17*	0,15	0,15	0,1	0,08	0,15	0,16	0,18
Yugozapaden	0,65*	1	0,99	1,01	0,94	0,85	0,79	0,77
Yuzhen tsentralen	0,07*	0,13	0,15	0,13	0,14	0,14	0,22	0,36
Nord-Vest	0,14	0,21	0,15	0,11	0,26	0,29	0,38	0,45
Centru	0,2	0,21	0,21	0,16	0,16	0,15	0,15	0,14
Nord-Est	0,18	0,15	0,15	0,17	0,2	0,28	0,36	0,39
Sud-Est	0,21	0,15	0,12	0,1	0,13	0,14	0,18	0,18
Sud - Muntenia	0,44	0,48	0,43	0,43	0,36	0,33	0,44	0,35
Bucuresti - Ilfov	1,04	0,98	1,09	1,11	1,08	1,23	1,31	1,42
Sud-Vest Oltenia	0,21	0,17	0,12	0,25	0,19	0,19	0,2	0,21
Vest	0,15	0,18	0,23	0,18	0,18	0,19	0,26	0,31

Pozn: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní úprava

Příloha č. 12 Intenzita cestovního ruchu v regionech NUTS II (počet ubytovacích zařízení)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Severozapaden	220*	214	226	237	289	401	418	463
Severen tsentralen	365*	341	372	386	475	521	624	646
Severoiztochen	5258*	5173	5431	5871	6398	6385	6232	6099
Yugoiztochen	1956*	1737	3271	4209	5003	5657	5782	5874
Yugozapaden	698*	652	796	838	944	1049	1253	1324
Yuzhen tsentralen	628*	669	617	665	780	943	1040	1090
Nord-Vest	765	772	818	810	835	866	934	931
Centru	1016	908	951	1048	1098	1156	1259	1249
Nord-Est	375	356	387	398	384	428	454	450
Sud-Est	1944	1816	1800	1890	1803	1707	1868	1882
Sud - Muntenia	516	480	506	532	541	584	658	643
Bucuresti - Ilfov	440	479	536	615	670	748	907	987
Sud-Vest Oltenia	739	720	703	709	692	713	732	762
Vest	989	975	1042	998	948	1040	1042	1030

Pozn: * Vlastní dopočet

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní úprava

Příloha č. 13 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti za použití bodové metody (%)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	408	511	361	482	375	326	311	228	3003	12
Severen tsentralen	307	402	323	403	392	302	261	189	2579	14
Severoiztochen	235	324	252	345	436	486	309	218	2606	13
Yugoiztochen	428	474	368	553	667	564	534	371	3959	10
Yugozapaden	432	608	462	641	683	805	901	784	5316	6
Yuzhen tsentralen	410	541	451	505	419	497	499	395	3717	11
Nord-Vest	731	884	870	1000*	1000*	1000*	1000*	860	7344	1
Centru	744	823	803	596	614	614	461	291	4946	7
Nord-Est	847	939	1000*	983	943	915	708	557	6893	2
Sud-Est	651	664	624	596	594	508	414	296	4347	9
Sud - Muntenia	833	710	664	611	656	677	434	302	4888	8
Bucuresti - Ilfov	547	693	615	841	842	918	910	1000*	6366	3
Sud-Vest Oltenia	874	992	819	766	812	820	514	381	5978	5
Vest	1000*	1000*	900	770	720	742	611	363	6105	4

Pozn.: * Minimální hodnota indikátoru

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 14 Míra zaměstnanosti (% , 15-64 let) za použití bodové metody

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	698	790	773	787	803	823	834	835	6343	14
Severen tsentralen	728	826	804	828	854	828	832	825	6526	13
Severoiztochen	727	824	804	823	904	895	873	873	6724	12
Yugoiztochen	765	868	845	870	899	894	872	877	6889	8
Yugozapaden	844	957	932	958	1000*	1000*	1000*	1000*	7691	1
Yuzhen tsentralen	759	859	840	857	878	866	883	879	6821	11
Nord-Vest	923	943	922	899	909	878	832	794	7101	7
Centru	864	910	890	862	880	860	804	797	6867	9
Nord-Est	946	964	966	1000*	998	923	895	852	7545	3
Sud-Est	859	892	900	875	888	866	799	779	6857	10
Sud - Muntenia	922	945	935	929	941	917	883	861	7333	5
Bucuresti - Ilfov	824	928	913	957	964	966	911	892	7355	4
Sud-Vest Oltenia	1000*	1000*	1000*	958	977	923	866	845	7569	2
Vest	887	938	922	910	919	902	870	835	7183	6

Pozn.: * Maximální hodnota indikátoru

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 15 Studenti navštěvující VŠ (20-24 let v %) za použití bodové metody

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	23	33	31	32	24	21	19	17	201	14
Severen tsentralen	507	531	471	435	375	313	298	256	3188	4
Severoiztochen	459	525	466	423	386	331	292	254	3135	5
Yugoiztochen	179	193	178	168	150	129	117	98	1213	12
Yugozapaden	606	653	586	549	497	400	354	299	3945	2
Yuzhen tsentralen	211	239	214	208	190	179	172	153	1565	10
Nord-Vest	360	399	403	386	345	316	261	222	2693	6
Centru	270	316	303	279	264	248	243	223	2146	7
Nord-Est	230	266	258	247	223	192	164	137	1717	8
Sud-Est	183	209	199	194	175	158	145	131	1394	11
Sud - Muntenia	132	169	158	149	135	122	97	79	1041	13
Bucuresti - Ilfov	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	8000	1
Sud-Vest Oltenia	216	273	233	215	197	179	158	146	1617	9
Vest	460	482	467	483	424	369	329	266	3281	3

Pozn.: * Maximální hodnota indikátoru

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 16 Výdaje na výzkum a vývoj (%HDP) za použití bodové metody

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	48	100	92	108	102	114	115	85	763	14
Severen tsentralen	135	200	156	144	74	81	61	63	915	13
Severoiztochen	250	180	211	189	185	211	153	155	1534	6
Yugoiztochen	163	150	138	90	74	122	122	127	986	12
Yugozapaden	625	1000*	908	910	870	691	603	542	6150	2
Yuzhen tsentralen	67	130	138	117	130	114	168	254	1117	10
Nord-Vest	135	210	138	99	241	236	290	317	1665	4
Centru	192	210	193	144	148	122	115	99	1222	9
Nord-Est	173	150	138	153	185	228	275	275	1576	5
Sud-Est	202	150	110	90	120	114	137	127	1050	11
Sud - Muntenia	423	480	394	387	333	268	336	246	2869	3
Bucuresti - Ilfov	1000*	980	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	7980	1
Sud-Vest Oltenia	202	170	110	225	176	154	153	148	1338	8
Vest	144	180	211	162	167	154	198	218	1435	7

Pozn.: * Maximální hodnota indikátoru

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 17 Intenzita cestovního ruchu za použití bodové metody (počet ubytovacích zařízení)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	42	41	42	40	45	63	67	76	416	14
Severen tsentralen	69	66	68	66	74	82	100	106	631	12
Severoiztochen	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	1000*	8000	1
Yugoiztochen	372	336	602	717	782	886	928	963	5586	2
Yugozapaden	133	126	147	143	148	164	201	217	1278	6
Yuzhen tsentralen	119	129	114	113	122	148	167	179	1091	8
Nord-Vest	145	149	151	138	131	136	150	153	1152	7
Centru	193	176	175	179	172	181	202	205	1482	4
Nord-Est	71	69	71	68	60	67	73	74	553	13
Sud-Est	370	351	331	322	282	267	300	309	2532	3
Sud - Muntenia	98	93	93	91	85	91	106	105	762	11
Bucuresti - Ilfov	84	93	99	105	105	117	146	162	909	10
Sud-Vest Oltenia	141	139	129	121	108	112	117	125	992	9
Vest	188	188	192	170	148	163	167	169	1386	5

Pozn.: * Maximální hodnota indikátoru

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 18 Míra dlouhodobé nezaměstnanosti za použití kombinované metody (%)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	6,12	7,28	9,26	7,34	7,95	7,57	5,85	4,30	3003	12
Severen tsentralen	8,15	9,26	10,34	8,78	7,60	8,19	6,97	5,18	2579	14
Severoiztochen	10,65	11,47	13,24	10,25	6,84	5,08	5,89	4,49	2606	13
Yugoiztochen	5,84	7,85	9,07	6,40	4,47	4,38	3,41	2,64	3959	10
Yugozapaden	5,79	6,12	7,23	5,52	4,36	3,07	2,02	1,25	5316	6
Yuzhen tsentralen	6,10	6,87	7,41	7,01	7,11	4,97	3,65	2,48	3717	11
Nord-Vest	3,42	4,21	3,84	3,54	2,98	2,47	1,82	1,14	7344	1
Centru	3,36	4,52	4,16	5,94	4,85	4,02	3,95	3,37	4946	7
Nord-Est	2,95	3,96	3,34	3,60	3,16	2,70	2,57	1,76	6893	2
Sud-Est	3,84	5,60	5,35	5,94	5,02	4,86	4,40	3,31	4347	9
Sud - Muntenia	3,00	5,24	5,03	5,79	4,54	3,65	4,19	3,25	4888	8
Bucuresti - Ilfov	4,57	5,37	5,43	4,21	3,54	2,69	2,00	0,98	6366	3
Sud-Vest Oltenia	2,86	3,75	4,08	4,62	3,67	3,01	3,54	2,57	5978	5
Vest	2,50	3,72	3,71	4,60	4,14	3,33	2,98	2,70	6105	4

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 19 Míra zaměstnanosti (% , 15-64) za použití kombinované metody

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	48,10	48,40	47,8	49,0	49,4	53,5	57,1	59,3	6343	14
Severen tsentralen	50,18	50,65	49,7	51,6	52,5	53,8	57,0	58,6	6526	13
Severoiztochen	50,10	50,50	49,7	51,3	55,6	58,2	59,8	62,0	6724	12
Yugoiztochen	52,70	53,20	52,2	54,2	55,3	58,1	59,7	62,3	6889	8
Yugozapaden	58,13	58,65	57,6	59,7	61,5	65,0	68,5	71,0	7691	1
Yuzhen tsentralen	52,28	52,65	51,9	53,4	54,0	56,3	60,5	62,4	6821	11
Nord-Vest	63,6	57,8	57,0	56,0	55,9	57,1	57,0	56,4	7101	7
Centru	59,5	55,8	55,0	53,7	54,1	55,9	55,1	56,6	6867	9
Nord-Est	65,2	59,1	59,7	62,3	61,4	60,0	61,3	60,5	7545	3
Sud-Est	59,2	54,7	55,6	54,5	54,6	56,3	54,7	55,3	6857	10
Sud - Muntenia	63,5	57,9	57,8	57,9	57,9	59,6	60,5	61,1	7333	5
Bucuresti - Ilfov	56,8	56,9	56,4	59,6	59,3	62,8	62,4	63,3	7355	4
Sud-Vest Oltenia	68,9	61,3	61,8	59,7	60,1	60,0	59,3	60,0	7569	2
Vest	61,1	57,5	57,0	56,7	56,5	58,6	59,6	59,3	7183	6

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 20 Studenti navštěvující VŠ (20-24 let v %) za použití kombinované metody

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	2,1	2,9	3,2	3,8	3,4	3,7	4,0	4,3	201	14
Severen tsentralen	45,5	47,3	49,2	51,9	52,7	54,2	61,1	63,7	3188	4
Severoiztochen	41,2	46,7	48,6	50,4	54,2	57,3	60,0	63,1	3135	5
Yugoiztochen	16,1	17,2	18,6	20,0	21,1	22,4	24,1	24,3	1213	12
Yugozapaden	54,4	58,1	61,2	65,4	69,8	69,3	72,6	74,5	3945	2
Yuzhen tsentralen	18,9	21,3	22,3	24,8	26,7	30,9	35,3	38,0	1565	10
Nord-Vest	32,3	35,5	42,1	46,0	48,5	54,7	53,6	55,3	2693	6
Centru	24,2	28,1	31,6	33,3	37,1	43,0	49,9	55,5	2146	7
Nord-Est	20,6	23,7	26,9	29,5	31,3	33,2	33,7	34,2	1717	8
Sud-Est	16,4	18,6	20,8	23,1	24,5	27,4	29,7	32,7	1394	11
Sud - Muntenia	11,8	15,0	16,5	17,8	18,9	21,1	20,0	19,7	1041	13
Bucuresti - Ilfov	89,7	89,0	104,4	119,2	140,4	173,1	205,2	248,9	8000	1
Sud-Vest Oltenia	19,4	24,3	24,3	25,6	27,7	30,9	32,4	36,4	1617	9
Vest	41,3	42,9	48,8	57,6	59,5	63,8	67,6	66,3	3281	3

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 21 Výdaje na výzkum a vývoj (%HDP) za použití kombinované metody

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	0,05	0,1	0,1	0,12	0,11	0,14	0,15	0,12	763	14
Severen tsentralen	0,14	0,2	0,17	0,16	0,08	0,1	0,08	0,09	915	13
Severoiztochen	0,26	0,18	0,23	0,21	0,2	0,26	0,2	0,22	1534	6
Yugoiztochen	0,17	0,15	0,15	0,1	0,08	0,15	0,16	0,18	986	12
Yugozapaden	0,65	1	0,99	1,01	0,94	0,85	0,79	0,77	6150	2
Yuzhen tsentralen	0,07	0,13	0,15	0,13	0,14	0,14	0,22	0,36	1117	10
Nord-Vest	0,14	0,21	0,15	0,11	0,26	0,29	0,38	0,45	1665	4
Centru	0,2	0,21	0,21	0,16	0,16	0,15	0,15	0,14	1222	9
Nord-Est	0,18	0,15	0,15	0,17	0,2	0,28	0,36	0,39	1576	5
Sud-Est	0,21	0,15	0,12	0,1	0,13	0,14	0,18	0,18	1050	11
Sud - Muntenia	0,44	0,48	0,43	0,43	0,36	0,33	0,44	0,35	2869	3
Bucuresti - Ilfov	1,04	0,98	1,09	1,11	1,08	1,23	1,31	1,42	7980	1
Sud-Vest Oltenia	0,21	0,17	0,12	0,25	0,19	0,19	0,2	0,21	1338	8
Vest	0,15	0,18	0,23	0,18	0,18	0,19	0,26	0,31	1435	7

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 22 Intenzita cestovního ruchu za použití kombinované metody (počet ubytovacích zařízení)

NUTS II	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Body celkem	Pořadí
Severozapaden	220	214	226	237	289	401	418	463	416	14
Severen tsentralen	365	341	372	386	475	521	624	646	631	12
Severoiztochen	5258	5173	5431	5871	6398	6385	6232	6099	8000	1
Yugoiztochen	1956	1737	3271	4209	5003	5657	5782	5874	5586	2
Yugozapaden	698	652	796	838	944	1049	1253	1324	1278	6
Yuzhen tsentralen	628	669	617	665	780	943	1040	1090	1091	8
Nord-Vest	765	772	818	810	835	866	934	931	1152	7
Centru	1016	908	951	1048	1098	1156	1259	1249	1482	4
Nord-Est	375	356	387	398	384	428	454	450	553	13
Sud-Est	1944	1816	1800	1890	1803	1707	1868	1882	2532	3
Sud - Muntenia	516	480	506	532	541	584	658	643	762	11
Bucuresti - Ilfov	440	479	536	615	670	748	907	987	909	10
Sud-Vest Oltenia	739	720	703	709	692	713	732	762	992	9
Vest	989	975	1042	998	948	1040	1042	1030	1386	5

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování

Příloha č. 23 Srovnání vybraných indikátorů regionů NUTS II Bulharska, Rumunska a ČR pomocí bodové metody

NUTS II	1	2	3	4	5	6	Body Celkem	Pořadí
Praha	8000	8000	6489	8000	7527	8000	46016	1
Střední Čechy	3576	7594	8000	5001	216	1933	26319	2
Jihozápad	3465	7596	2352	5181	1764	3961	24320	4
Severozápad	3032	6957	792	1458	774	4590	17604	10
Severovýchod	3238	7389	2973	4078	1318	5043	24038	5
Jihovýchod	3442	7252	3431	3033	2829	2047	22034	6
Střední Morava	3012	7118	2575	2444	1447	2843	19440	8
Moravskoslezsko	3106	6674	2670	1367	1985	1726	17528	11
Severozapaden	1372	5782	338	1450	177	283	9402	22
Severen tsentralen	1395	5943	381	1246	2811	431	12207	20
Severoiztochen	1593	6128	663	1270	2768	5543	17964	9
Yugoiztochen	1620	6275	427	1956	1072	3739	15089	14
Yugozapaden	2767	7008	2638	2692	3475	870	19451	7
Yuzhen tsentralen	1359	6214	512	1831	1392	747	12057	21
Nord-Vest	1682	6458	753	3670	2383	799	15746	13
Centru	1796	6246	515	2378	1913	1023	13871	17
Nord-Est	1206	6861	713	3375	1517	383	14055	15
Sud-Est	1545	6236	450	2113	1237	1767	13349	18
Sud - Muntenia	1466	6674	1218	2383	919	526	13186	19
Bucuresti - Ilfov	3846	6693	3497	3253	7189	618	25095	3
Sud-Vest Oltenia	1431	6883	580	2876	1432	692	13895	16
Vest	2007	6535	636	2948	2903	966	15995	12

Pozn.: * Maximální hodnota indikátoru

Zdroj: Eurostat, 2009; vlastní výpočty a zpracování